

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ด้อยซึ่งมีภูมิลำเนาต่างกัน
ในเรือนจำเขต 6 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานั่งสือ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของ
ไทยและต่างประเทศ ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อโครงการวิชาชีพ

- 1.1 ความหมาย และคำนิยามของทัศนคติ
- 1.2 องค์ประกอบของทัศนคติ
- 1.3 ลักษณะการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
- 1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
- 1.5 การวัดทัศนคติ
- 1.6 ทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพ
- 1.7 งานวิจัยในต่างประเทศ และงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ

ต่อโครงการฝึกวิชาชีพ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยซึ่ง

- 2.1 การฝึกวิชาชีพผู้ด้อยซึ่ง
- 2.2 ประวัติเรือนจำ และวิธีการฝึกโครงการวิชาชีพแก่ผู้ด้อยซึ่งในเรือนจำ

เขต 6

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิลำเนา

- 3.1 ความหมายและความสำคัญของภูมิลำเนา
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิลำเนา

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพ

ความหมายและคำนิยามของทัศนคติ

"ทัศนคติ" มาจากภาษาอังกฤษว่า "Attitude" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า แอปตุส (Aptus) ซึ่งแปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม (Gordon W. Allport, 1967) ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "ทัศนคติ" ไว้หลายอย่างดังนี้

โบการ์ดัส (Bogadus, 1931) กล่าวว่า ทัศนคติ คือแนวโน้มของกิริยาอาการที่จะเห็นด้วยหรือต่อต้านบางสิ่งบางอย่าง ทั้งนี้แล้วแต่จะเห็นว่าสิ่งนั้นมีค่าในทางบวกหรือทางลบ

กิลฟอร์ด (Guilford, 1952) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึงอารมณ์ที่ซับซ้อนของบุคคลในการที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สถาบัน หรือเรื่องราวทางสังคม

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1975) กล่าวว่า ทัศนคติ คือพฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งของ แนวความคิด หรือสภาพการณ์ใด ๆ ในการเข้าหาหรือหนีห่าง และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในทางที่เอนเอียงไปในลักษณะเดิม เมื่อพบกับสิ่งดังกล่าวนั้นอีก

โรคิช (Rokeach) กล่าวว่า ทัศนคติ คือการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความช่วยเหลือที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

เวนเดล วี ครูซ (Wendel W. Cruze) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า หมายถึงความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่คนเราได้รับอาจมาก หรือน้อยก็ได้ และทัศนคติจัดเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ

เฟอร์กูสัน (Ferguson, 1952) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นการแสดงออกของความเชื่อว่าจะไรถูก ไรผิด ชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ปฏิเสธ

โรเซนเบิร์ก (Rosenburg, 1956) ให้ความหมายของทัศนคติว่า คือการตอบสนองทางด้านความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสรรพสิ่ง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เกี่ยวพันกับความคิด ความเข้าใจของบุคคลนั้นด้วย

กู๊ด (Good, 1959) กล่าวว่า ทักษะคือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหา หิน หรือต่อต้านบุคคล สภาวะการณ์บางอย่างหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รักเกลียดกลัว ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น

นัลแนลลี (Nunnally, 1959) กล่าวว่า ทักษะคือสภาพของบุคคลที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบในระดับหนึ่งต่อวัตถุ สถาบัน หรือบุคคล

ไวล์แมน (Wohlman, 1973) กล่าวว่า ทักษะคือสภาพความพร้อมของจิตใจที่ผ่านประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้แบบแน่น และผลักดันให้มนุษย์ตอบสนองต่อบุคคล วัตถุ หรือแนวคิด เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างในลักษณะสอดคล้องหรือขัดแย้งได้ ทักษะคือประกอบด้วยสิ่งที่เป็นความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรม

เครช และครุทฟิลด์ (Krech and Cruthfield, 1948) ให้ความหมายว่า ทักษะคือ การรวมอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียว ระหว่างแรงจูงใจ อารมณ์ การรับรู้ และความคิดความเข้าใจของบุคคลแต่ละบุคคล

ฟิชบีน และเอลเซน (Fisbtein and Aigen, 1975) กล่าวว่า ทักษะคือสิ่งที่ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึง ผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น

แอน อนาสตาซี (Anne Anastasi) กล่าวว่า ทักษะคือความโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่กำหนดเป็นกลุ่ม ๆ ในทางชอบหรือไม่ชอบ เช่น เชื้อชาติ หรือกลุ่มเผ่าพันธุ์ประเพณีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง

แมคโดนัลด์ (Mc Donald, 1959) กล่าวว่า ทักษะคือความโน้มเอียงที่จะแสดงพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง หรือภาวะความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออก ในทางใดทางหนึ่ง

ลัมเบิร์ต (Lumbert, 1965) กล่าวว่า ทักษะคือลักษณะคงที่ของความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มที่จะแสดงต่อบุคคล กลุ่มสังคม และเหตุการณ์ต่าง ๆ

ออปเพนไฮม์ (Oppenheim, 1966) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง สภาพความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะปฏิบัติ หรือมีปฏิกิริยาในลักษณะเดิม เมื่อเผชิญกับสิ่งเร้าเดิมนั้น

อลพอร์ต (Allport, 1967) กล่าวว่า ทศนคติคือสภาพจิตใจและประสาทเกิดจากการได้รับประสบการณ์ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตอบสนองของบุคคลต่อสภาวะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น

โทรแอนดิส (Triandis, 1971) ได้สรุปว่า ทศนคติมีความหมายที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ความพร้อมที่จะตอบสนองและเป็นความสม่ำเสมอในการตอบสนองของบุคคลต่อบุคคลอื่น หรือต่อสภาพทางสังคม

ทีโอดอร์ นิวคอบม์ (Theodore Newcomb, 1954) กล่าวว่า ทศนคติ คือ ความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจ ที่มีต่อประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับ ทศนคติจะแสดงออกทางด้านพฤติกรรมสองลักษณะคือ การแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจ ความชอบ เห็นด้วย หรือเห็นชอบ ทศนคติเช่นนี้ ทำให้คนอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าไปใกล้สิ่งนั้น และลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทศนคติทางบวก (Positive Attitude) อีกทศนคติหนึ่งคือทศนคติทางลบ (Negative Attitude) คนจะแสดงออกทำนองไม่พึงพอใจ ไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย ทำให้เกิดความเบื่อกว่านี้ ชิงชังอยากหนี อยากอยู่ให้ห่างจากสิ่งนั้น ส่วนทศนคติอีกแบบหนึ่งคือความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ชอบ ไม่เกลียด เป็นทศนคติแบบกลาง ๆ

มันน์ (Munn, 1962) ให้ความหมายว่า ทศนคติ คือ ความรู้สึก (Feeling) และความคิดเห็น (Opinion) ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สิ่งกับ สถานการณ์ และข้อเสนอใด ๆ ในทางที่ยอมรับ (Acceptance) หรือปฏิเสธ (Reject) ซึ่งมีผลให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเด็ดขาดไป

การ์ริซอน (Garrison, 1963 อ้างถึงใน สุชา จันท์ธอม, 2524) ให้ความหมายว่า "ทศนคติ หมายถึงแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองต่อวัตถุ สัญลักษณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในวิถีทางที่แน่นอน"

ครอนบาค (Cronbach, 1963 อ้างถึงใน สุชา จันท์ธอม, 2524) ให้ความหมายว่า "ทศนคติ หมายถึงการที่บุคคลยอมรับสิ่งใด บุคคลใด ๆ ที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ทั้งนี้เป็นผลจากการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย"

เชริฟ (Sherif, 1969 อ้างถึงใน สุชา จันท์ธอม, 2524) ให้ความหมายว่า "ทศนคติ หมายถึง แบบของพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เป็นพฤติกรรมที่อยู่กับร่องกับรอย และมีการเลือกที่จะแสดงพฤติกรรมที่มีทิศทางเขาหาต่อต้านต่อวัตถุ บุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ

แอล แอล เทอร์สโตน (L.L. Thurstone, 1967) ให้ความหมายว่า ทศนคติ เป็นเรื่องของความชอบ ไม่ชอบ ความลำเอียง ความเห็น ความรู้สึก และความเชื่อมั่น ต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่เราสามารถวัดในรูปของความคิดเห็น (Opinion) หรือจากการแสดงออกทางภาษา (Verbal Expression)

ซิมบาร์โด และเอบบีเซน (Zimbardo and Ebbesen, 1970) กล่าวว่าทศนคติ คือ ความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจ ความชอบ หรือไม่ชอบต่อบุคคล กลุ่มสังคม สถานการณ์ วัตถุ หรือแนวคิดและถ้ามีสถานการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น บุคคลเพียงแต่มีความรู้สึก ต่อสิ่งนั้นโดยไม่จำเป็นต้องร่วมมือก็ได้ชื่อว่า มีทศนคติต่อสิ่งนั้น

ชิสแมน (Chisman, 1976) ได้รวบรวมความหมายของทศนคติจากนักจิตวิทยา หลาย ๆ คน แล้วสรุปว่า ทศนคติคือความคงทนของการประเมินค่าทางอารมณ์และจิตใจ

เชดส์กดี โมวาสิษฐ์ (2520) ได้สรุปความหมายของทศนคติไว้ว่า ทศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น ๆ ไปใน ทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจจะเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

ซูซีพ อ่อนโคกสูง (2518) ได้สรุปความหมายของทศนคติว่า ทศนคติ คือ ความรู้สึกหรือความคิดที่มีต่อกิจกรรมหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคม ซึ่งอาจเป็นไปใน ทางดีหรือไม่ดี หรือทั้งสองทางก็ได้

สุชา จันทรโสม (2524) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทศนคติ หมายถึงความรู้สึก หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกหรือท่าทีนี้จะ เป็นไปในทำนองพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ทศนคติมิได้ติดตัว มาแต่กำเนิด แต่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2499) ในประมวลศัพท์ ได้บัญญัติศัพท์ทางวิชาการศึกษา ได้ให้ความหมายของทศนคติไว้ว่า ทศนคติหมายถึงท่าที ความรู้สึกของคนที่ซึ่งเป็นอำนาจ หรือแรงรับอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในจิตใจมนุษย์และพร้อมที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

เดโช สนวนานนท์ (2512) กล่าวว่า ทศนคติ คือ สภาวะความพร้อมของจิตใจ หรือประสาทในการที่จะตอบโต้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งและสถานะความพร้อม ดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างถาวรพอสมควร

กมล สุดประเสริฐ (2516) ได้กล่าวถึง ทศนคติว่า ทศนคติคือส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ เขาวนัปัญญา และความถนัดก็จัดเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ แต่การวัดบุคลิกภาพที่แล้ว ๆ มา เป็นการวัดส่วนเด่นของคน ส่วนเด่นนั้นคือลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนเป็นคุณสมบัติของคน ๆ นั้น ทศนคติเป็นความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ในตัวคนและความรู้สึกนี้ทำให้คนคิดลึก รู้สึกและแสดงออกเมื่อเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทุกคนมีทศนคติต่อสิ่งที่ตนเห็น เช่นบางคนมีทศนคติไม่ดีต่อคนต่างด้าว และไม่พึงพอใจเมื่อเห็นการกระทำของคนต่างด้าวเท่านั้นก็จัดเป็นทศนคติ

ประสาร ทิพย์ธารา (2520) ได้สรุปความหมายของทศนคติว่า ทศนคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใดหรือบุคคลใด ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ในทางที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับทั้งนี้เป็นผลจากการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2521) กล่าวว่า ทศนคติคือ กิริยาท่าทางที่แสดงออกของคนเราที่มีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น วัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคล การวัดทศนคติจะต้องพิจารณากิริยาท่าทาง หรือการตอบสนองหลายด้าน หลายประการรวมกันเป็นส่วนรวม

วุฒิชัย จ้างง (2521) กล่าวว่า ทศนคติเป็นระดับความรู้สึกที่ดีหรือเลวที่มีต่อหรือเชื่อมโยงกับวัตถุทางจิตวิทยา จุดเริ่มต้นของทศนคติอาจเห็นได้จากปฏิกิริยาโต้ตอบง่าย ๆ ในการชอบหรือเข้าหาหรือการไม่ชอบหรือถอยห่าง

สุนีย์ ธีรดากร (2524) ได้สรุปไว้ว่า ทศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์อันทำให้บุคคลที่มีท่าทีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจแสดงท่าทีออกมาในลักษณะที่พอใจเห็นด้วยหรือไม่พอใจ ไม่เห็นด้วยก็ได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้กำหนดศัพท์บัญญัติไว้เช่นกันว่า ทศนคติ หมายถึง แนวความคิดเห็น ส่วน "เจตคติ" (attitude) นั้นหมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สุภาพ วาดเขียน (2525) ได้อธิบายถึงทศนคติไว้ว่า ทศนคติเป็นขบวนการทางความคิดที่สะสมต่อเนื่องกันในเชิงศักยภาพมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและพร้อมที่จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมเมื่อถึงโอกาสที่จะกระทำการหรือกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ตามวัตถุประสงค์ โดย

อาศัยกฎเกณฑ์จากประสบการณ์เดิม สภาพการณ์ที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันและความคาดหวังที่คิดว่าน่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้และเป็นไปได้ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในด้านเกี่ยวกับบุคคล และสังคมแวดล้อม

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ได้สรุปความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ เป็นความคิดเห็น ซึ่งมีการมณเป็นส่วนประกอบเป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่าง ต่อสถานการณ์ภายนอก

ปราณี รามสูต (2528) ให้คำนิยามทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ความเห็น ความรู้สึก และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์เป็นอย่าง ๆ ไป อันมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ หรือเหตุการณ์นั้น ๆ

วารินทร์ สายโอบเอื้อ (2522) ให้ความหมายว่า "ทัศนคติ หมายถึงความรู้สึก และท่าทีของคนเราที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบ ไม่ชอบ และมีผล ทำให้บุคคลพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ตามความรู้สึกดังกล่าว"

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528) ได้สรุปว่า ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมของร่างกาย และจิตใจที่มีแนวโน้ม จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ใด ๆ ด้วยการเข้าหา หรือถอยหนีออกไป

สมศักดิ์ สินธุเวชญ์ (2522) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนคติ หมายถึง ท่าที ความคิดเห็น ความรู้สึกเอนเอียง ทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากการที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น โดยอาจแสดงให้เห็นได้ในลักษณะดังต่อไปนี้

ทัศนคติเชิงนิมาน เป็นการแสดงออกในลักษณะความพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุนปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

ทัศนคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงข้ามกับทัศนคติเชิงนิมาน เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ยินดี ไม่ร่วมมือ ไม่ทำตอบ

ทัศนคติเป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งทัศนคติเชิงนิมาน และทัศนคติเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่นรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบ หรือเกลียด เป็นต้น

จากแนวความคิดต่าง ๆ ดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่าทัศนคติ คือ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และพร้อมที่จะแสดงออกมาทั้งในทางบวกหรือลบ ในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน เป็นต้น

องค์ประกอบของทัศนคติ

ทัศนคติดี้องค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการตอบสนองต่อบุคคลในลักษณะของการรับรู้ อันสืบเนื่องมาจากความคิดความเชื่อ การตอบสนอง การรับรู้ และการวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ ซึ่งมีผลทำให้เกิดทัศนคติและสามารถบอกได้ว่าสนใจหรือไม่สนใจ ชอบหรือไม่ชอบ และทัศนคติที่แสดงออกมาในแนวคิดว่าจะรักถูกอะไรผิด เป็นต้น

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่คล้อยตามความคิด ความเชื่อถ้าบุคคลมีความคิดที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ทัศนคติจะแสดงออกในรูปของความชอบหรือไม่ชอบ เช่น ทัศนคติจะแสดงออกในรูปของความรัก ความโกรธ ความเกลียดชัง ความพอใจ หรือความไม่พอใจต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

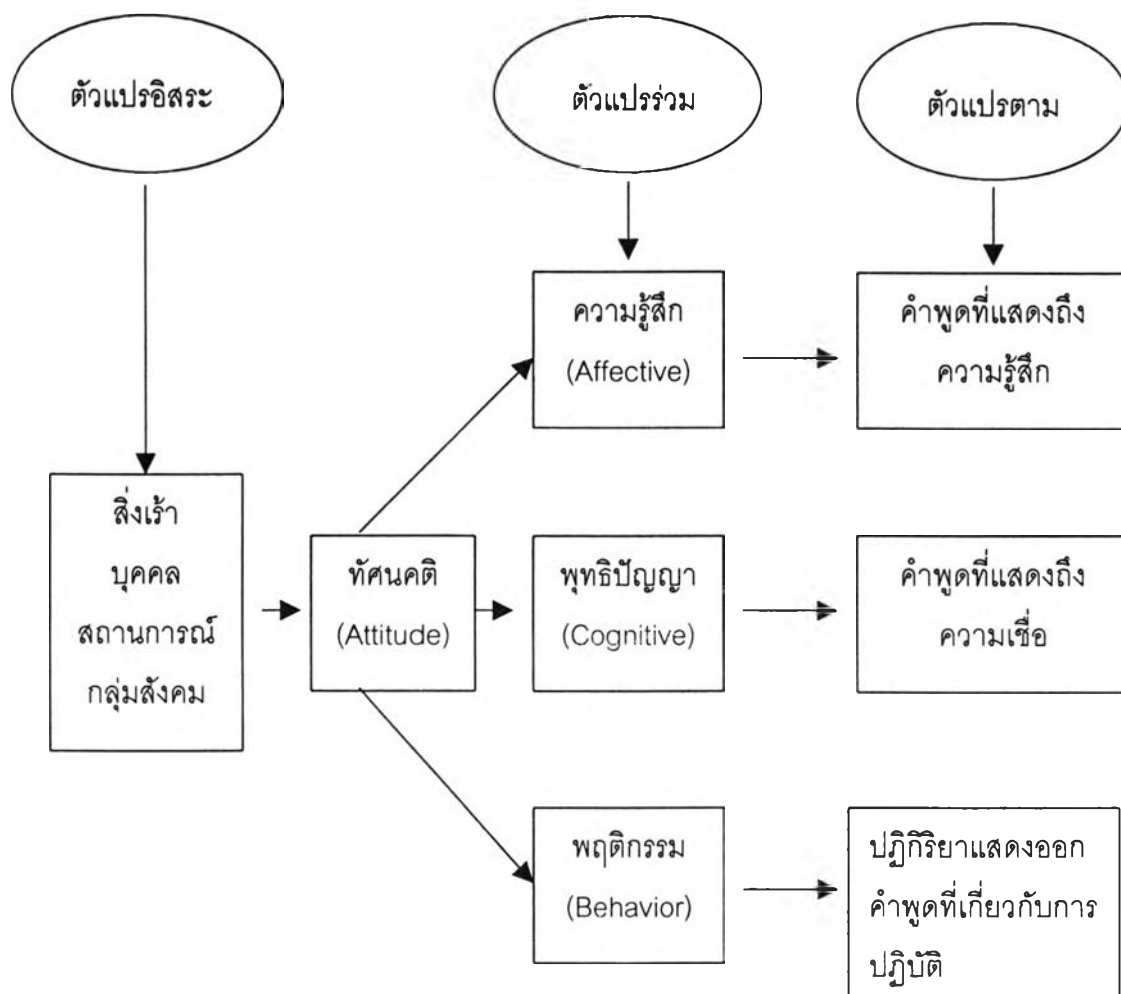
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ความพร้อมที่จะกระทำอันเป็นผลเนื่องมาจากความคิด และความรู้สึก ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการประพฤติปฏิบัติโดยการยอมรับหรือปฏิเสธ หรือเฉย ๆ และเป็นการกระทำที่สามารถสังเกตเห็นได้

จากองค์ประกอบทางทัศนคติทั้ง 3 ด้าน ตามที่แมคไควร์ (McGuire, 1969) ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ของทัศนคติต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันโดยองค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ เป็นขั้นพื้นฐานของความรู้สึกของบุคคล และความรู้สึกจะมีผลกระทบต่อการแสดงออกของบุคคลนั้น ๆ อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางของพฤติกรรม

ไทรแอนนดิส (Triandis, 1971) ได้สรุปองค์ประกอบของทัศนคติเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 1 องค์ประกอบของทัศนคติ

สุชา จันทรโสม และสุรางค์ จันทรโสม (2518) กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของทัศนคติ ดังนี้

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด คนเราได้รับทัศนคติจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต บางครั้งได้รับจากการเอาอย่างซึ่งเริ่มตั้งแต่เด็กซึ่งอยู่ในวัยที่มีอายุน้อย สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เช่น บิดา มารดา สัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ตลอดจนเพื่อนฝูงของเด็ก นับว่ามีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติของเด็กในช่วงวัยระยะเริ่มต้นทั้งสิ้น

2. ทัศนคติเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ที่เด็กหรือบุคคลใช้พิจารณาสิ่งแวดล้อมนั้นคือ บุคคลพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ในแง่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะคนเรา

มีทัศนคติไม่เหมือนกัน เด็กบางคนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนก็มองว่าครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ เด็กบางคนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูก็คิดว่าครูเป็นผู้คอยจับผิด

3. บุคคลแต่ละบุคคล ย่อมมีทัศนคติต่อสถานการณ์เดียวกัน หรือต่อบุคคลเดียวกันแตกต่างกันออกไปได้หลายลักษณะแล้วแต่ประสบการณ์ของบุคคลนั้น

4. ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น อาจจะเป็นสิ่งที่ถาวรเสมอไป หรือชั่วคราวก็ได้ ทัศนคติบางอย่างที่อยู่ในสภาพไม่มั่นคงก็พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนทัศนคติที่มั่นคงถาวรย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพ และการเปลี่ยนแปลงย่อมมีได้ยาก อย่างไรก็ตามการแนะนำที่ดี ตลอดจนวิธีการสอนที่ดีของครูย่อมทำให้เด็กเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกัน

5. ทัศนคติที่มีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กมาก ฉะนั้นถ้าเด็กคนใดมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนของครู และต่อตัวครูแล้วเด็กมักจะได้รับความสำเร็จจากการเรียนนั้น ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กมีทัศนคติต่อการสอนของครูในทางที่ไม่ดีแล้ว การเรียนของเด็กมักจะล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ในการเรียนต่อ ผลสุดท้ายเด็กก็หาทางออกไปในลักษณะระแวกในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น หนีโรงเรียน ขัดคำสั่งของครู รังแกเพื่อน เป็นต้น

ลักษณะการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

นันแนลลี (Nunnally, 1959) ได้สรุปลักษณะสำคัญของทัศนคติว่า แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2. ทัศนคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของบุคคล เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางไว้ว่าถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้วบุคคลนั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นในลักษณะที่จำกัด

3. ทัศนคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวรพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้สะสมประสบการณ์การรับรู้ และผ่านการเรียนรู้มาเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม ทัศนคติก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้

สก๊อทท์ (Scott) กล่าวว่า การศึกษาทัศนคติ จำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะของทัศนคติดังนี้คือ

1. ทิศทางของทัศนคติ (Direction) ทัศนคติแสดงออกได้ 2 ทิศทาง คือ

1.1 ทัศนคติเชิงนิมาน หรือ ทัศนคติทางบวก (Positive) เป็นความโน้มเอียงของอารมณ์ในทางชอบ ฟังพอใจ คล้อยตาม หรือเห็นด้วย ทำให้บุคคล แสดงออกหรือปฏิบัติในทางที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ

1.2 ทัศนคติเชิงนิเสธ หรือ ทัศนคติเชิงลบ (Negative) เป็นความโน้มเอียงทางอารมณ์ ในลักษณะไม่ฟังพอใจ เกลียดหรือต่อต้านไม่เห็นด้วยทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย หนีให้ห่างจากวัตถุ หรือสถานการณ์นั้น ๆ

2. ระดับของทัศนคติ (Magnitude) หมายถึง การที่บุคคลแสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น อาจมีความรู้สึกเพียงผิวเผินเล็กน้อย หรือลึก ทัศนคติดระดับผิวเผินจะไม่มี ความคงที่

3. ความเข้มของทัศนคติ (Intensity) หมายถึง ปริมาณของความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งปรากฏในรูปของความรู้สึกต่อสิ่งนั้นมากหรือน้อยเพียงใด

ชอร์ และไรท์ (Show and Wright, 1967) ได้กล่าวถึงลักษณะของทัศนคติไว้ดังนี้

1. ทัศนคติเป็นผลจากการที่บุคคลประเมินผลจากสิ่งเร้าแล้วแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม

2. ทัศนคติของบุคคลจะแปรค่าได้ทั้งในด้านคุณภาพและความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงของทัศนคติในด้านบวกไปจนถึงด้านลบ

3. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าที่จะมีมาตั้งแต่กำเนิด หรือเป็นผลมาจากการพัฒนาการจากส่วนประกอบของร่างกายและวุฒิภาวะ

4. ทัศนคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉาพออย่างทางสังคม

5. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะที่คงที่และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ทัศนคติเกิดได้ 2 แบบ คือ

1. ทัศนคติทางบวก (Positive) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความพึงพอใจเห็นด้วย อาจทำให้บุคคลอยากกระทำ อยากได้ หรืออยากเข้าใกล้สิ่งนั้น

2. ทศคติทางลบ (Negative) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย อาจทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย ซิงซัง หรือต้องการหนีให้ห่างสิ่งนั้น

กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาวรัมย์ (2524) กล่าวไว้ว่า ทศคติอาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดู เช่น เด็กที่เกิดในครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ ก็จะมีความเลื่อมใสนับถือศาสนาพุทธไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากได้พบเห็นปฏิบัติอยู่ทุกวัน
2. จากประสบการณ์ส่วนตัว คนที่เคยถูกสุนัขกัดย่อมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสุนัขมากกว่าคนทั่วไป
3. จากเหตุการณ์ที่ประทับใจ ซึ่งมักจะเป็นประสบการณ์เพียงครั้งเดียว
4. การรับเอาทัศนคติเดิมของผู้อื่นที่มีอยู่แล้วมาเป็นทัศนคติของเรา เช่น เมื่อเป็นนักศึกษาใหม่ เรามักจะรับทัศนคติต่าง ๆ จากนักศึกษาเก่า
5. ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละคน เช่น บางคนมองโลกในแง่ร้ายก็มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งอื่น ๆ
6. อิทธิพลของสื่อมวลชน
7. ความต้องการที่จะให้สมปรารถนา ทำให้เราเกิดทัศนคติต่อสิ่งอื่น ๆ เช่น คนไข้มีทัศนคติที่ดีต่อหมอ เพราะหมอมเป็นผู้รักษาโรคของเขาให้หายได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ดังนี้

1. ตัวบุคคล ประสบการณ์ในการเลี้ยงดู หรือฝึกอบรม และเป็นตัวกำเนิดบุคลิกภาพของบุคคล ขณะเดียวกันบุคคลก็ย่อมมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีผลทำให้ทัศนคติของบุคคลเหล่านั้นแตกต่างกันด้วย
2. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล คือ ความเหมือนกันของทัศนคติของบุคคลสองบุคคล เมื่อบุคคลทั้งสองนั้นมีทัศนคติที่เหมือนกันและมีโอกาสที่จะมีปฏิกริยาหรือทำกิจกรรมร่วมกันความคิดเห็นของแต่ละคนเป็นสิ่งตอบแทน (Reward) ให้กันและกัน
3. กลุ่ม บุคคลหนึ่งย่อมมีส่วนร่วมในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกหลายคน ในขณะที่เดียวกันบุคคลนั้นก็อาจจะมีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มอื่นด้วย

ทัศนคติของบุคคลนั้นย่อมเกิดขึ้นอยู่กับบุคคลในกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกด้วย ดังนั้นทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยนได้ทางหนึ่งก็โดยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของกลุ่ม

4. สัมพันธภาพระหว่างกลุ่ม กลุ่มต่าง ๆ ถ้ายังมีความเหมือนกันมากเท่าใดในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรม โดยทั่ว ๆ ไปความชอบกันระหว่างกลุ่มก็จะมีมากเท่านั้น

เฟลแมน (Feldman, 1985) กล่าวว่า เด็ก ๆ จะได้รับทัศนคติจากที่ต่าง ๆ กัน คือ จากผู้ปกครอง ครู วัตถุ เพื่อน เหล่านี้เป็นต้น ขณะเดียวกันเด็กที่จะเรียนรู้ทัศนคติจากขบวนการ 3 ประการคือ

1. การกำหนดเงื่อนไขที่เป็นการแบ่งประเภทชั้น (Classical Conditioning) หมายถึง การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการเข้าร่วมสังคม ทำให้เด็กรับรู้ตามการรับรู้ของสังคมและเกิดทัศนคติต่อสังคมนั้นขึ้น

2. การกำหนดเงื่อนไขที่เป็นสื่อ (Instrumental Conditioning) หมายถึง การเรียนรู้ในการตอบสนอง ซึ่งมีผลต่อการสนับสนุนการแสดงออกในทางบวกหรือทางลบของบุคคล

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้นเนื่องจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทัศนคติจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไทรแอนดิส (Triandis, 1971) กล่าวว่า ทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การได้รับข้อมูลใหม่จากบุคคลอื่น สื่อมวลชน หรือการได้รับประสบการณ์โดยตรง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทางด้านความคิด ความเข้าใจ และมีผลทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึกและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

นอกจากนี้ ไพบูลย์ อินทรวีชา (2519) ได้กล่าวว่า ทัศนคติที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยแรงจูงใจ
2. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยเทคนิคและวิธีการเหมาะสม

3. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยการกระทำและการปฏิบัติจริง
4. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยหลักการแห่งเหตุผล

สุณีย์ ธีรดากร (2524) ได้กล่าวถึง วิธีการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลพอจะสรุปได้ดังนี้

1. เปลี่ยนส่วนประกอบทางพุทธิปัญญา หรือความรู้ความเข้าใจ
2. เปลี่ยนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้
3. เปลี่ยนโดยใช้อิทธิพลของกลุ่ม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สุชา จันทรเอม (2531) ยังได้กล่าวถึง วิธีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ 3 ประการ ดังนี้คือ

1. การชักชวน (Persuasion) มีบุคคลจำนวนมากสามารถปรับปรุงทัศนคติหรือเปลี่ยนทัศนคติของตนเสียใหม่หลังจากได้รับคำแนะนำ คำบอกเล่า หรือได้รับความรู้เพิ่มพูนขึ้น เช่น เด็กที่กลัวความมืดหากได้รับคำแนะนำหรือคำอธิบายให้ทราบความจริงก็อาจจะเลิกกลัวได้

2. การเปลี่ยนกลุ่ม (Group Change) กลุ่มมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติของบุคคลมาก ฉะนั้นหากจะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลก็ต้องใช้วิธีการเปลี่ยนกลุ่มสมาชิก เช่น เด็กที่เกียจเรียนหนังสือเพราะอยู่กับเพื่อนที่เกียจเรียน ถ้าหากจกกลุ่มเสียใหม่ให้ย้ายไปอยู่กับกลุ่มที่ขยันเรียน เด็กก็จะค่อย ๆ เปลี่ยนมาขยันเรียนตามกลุ่มที่ตนอยู่ได้

3. การโฆษณาชวนเชื่อ (Propoganda) เป็นการชักชวนให้บุคคลหันมาสนใจหรือรับรู้ โดยการสร้างสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น การตั้งชื่อแปลก ๆ เพื่อให้คนสนใจ ใช้ภาษาแปลก ๆ การแจกฟรี เช่น บริษัทที่ผลิตสินค้าใหม่ ๆ ก็มักจะแจกฟรีก่อนแล้วขายภายหลัง หรือหาของแถมเพื่อเป็นการชักชวนให้คนทั่วไปสนใจ เหล่านี้เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ทัศนคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับ และจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะได้ผลมาก หรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ (สุชา จันทรเอม, 2531) ดังนี้คือ

1. การเลือกรับรู้ (Selective Perception) คนเราจะรับรู้ในสิ่งที่เห็นว่า เหมาะสมกับตนเอง หากสิ่งใดไม่เหมาะสมกับตนก็จะตัดออกไปคือไม่รับรู้นั่นเอง และเมื่อรับรู้สิ่งใดมาแล้วก็จะยึดเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของตนและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2. การหลีกเลี่ยง (Avoidance) นั่นคือ คนเราจะรับเอาแต่สิ่งที่ไม่ให้ความสุข หรือให้ในสิ่งที่ตนต้องการเท่านั้น ส่วนสิ่งที่จะบังเกิดความทุกข์แก่ตนแล้วจะไม่ยอมรับ คนประเภทนี้ก็จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ยากเช่นกัน

3. การสนับสนุนของกลุ่ม (Group Support) บุคคลที่ประสบความสำเร็จขณะอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงกลุ่มใหม่ เพราะมีความสุขและประสบความสำเร็จแล้ว พวกนี้ก็จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ยากเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ทัศนคติอย่างเดียวกันอาจเกิดขึ้นในตัวบุคคลสองคนด้วยวิธีการต่างกัน ดังนั้นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในตัวบุคคลก็ย่อมจะไม่เหมือนกัน เคลแมน (Kelman, 1950) ได้เสนอกระบวนการ 3 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คือ

1. การยินยอม (Compliance) เป็นการเปลี่ยนทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลของผู้อื่นที่มีต่อตัวเอง ซึ่งเขาอาจเชื่อหรือเห็นด้วยในสิ่งที่เขายอมรับแต่เป็นผลจากการที่บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคม การเปลี่ยนทัศนคติลักษณะนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรุนแรงของผลที่คาดหวังว่าจะได้รับ

2. การลอกเลียนแบบ (Identification) เป็นการเปลี่ยนทัศนคติที่เกิดจากการที่บุคคลนั้นยอมรับอิทธิพลของผู้อื่น เพราะต้องการสร้างพฤติกรรมของเขาให้เหมือนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม เพื่อจะติดต่อกับหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี การเปลี่ยนทัศนคติลักษณะนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรุนแรงของสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการเลียนแบบนั้น

3. การเปลี่ยนที่เกิดจากความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) เกิดจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเหมาะสมกับระบบค่านิยมและความเชื่อที่มีอยู่ในตัวเขา

การเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลเกิดขึ้นโดย

1. เปลี่ยนความคิด (Cognition) เช่น การรับข้อมูลใหม่จากบุคคลอื่น จากสื่อมวลชน หรือได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

2. เปลี่ยนความรู้สึก (Affective) เป็นภาวะทางอารมณ์ของบุคคลที่เปลี่ยนไป เช่น ประสบการณ์ที่พอใจ หรือไม่พอใจ

3. เปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) จากการศึกษาพื้นฐานของสังคมเปลี่ยนไป การถูกบังคับให้ทำในท่าที่ตรงข้ามพฤติกรรมเดิมของบุคคล

เอดเวิร์ต (Edwards, 1968) ได้กล่าวถึง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับการจูงใจ
2. ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ตรง
3. ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อบุคคลได้รับความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น และยอมรับในคุณสมบัติหรือสถานการณ์ของสิ่งนั้น ๆ

4. ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการกระทำและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

เทรนดิส (Triandis, 1971) ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ว่า เกิดจากความไม่สอดคล้องในตัวบุคคลซึ่งความไม่สอดคล้องนี้เกิดจากการได้รับข้อมูลใหม่ หรือประสบเหตุการณ์ใหม่ซึ่งขัดแย้งกับความคิด ความเข้าใจเดิม บุคคลจึงต้องพยายามปรับ เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง คือให้ความคิดสัมพันธ์กับพฤติกรรมโดยวิธีเปลี่ยนความคิดของตนเอง หรือหลีกเลี่ยงไม่รับข้อมูลที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

ฮอฟแลนด์ เจนิส และเคลลี (Hovland, Janis and Kelly, 1967 : 199-203) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ และทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยนไปเมื่อบุคคลได้รับความคิด (Opinion) การเรียนรู้ทำให้บุคคลได้รับความคิดเห็นใหม่ ๆ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการได้รับการเสริมแรง เมื่อบุคคลมีประสบการณ์ที่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เนื่องจากได้รับการเสริมแรง บุคคลนั้นจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพราะเคยได้รับการลงโทษ บุคคลนั้นจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น การให้การเสริมแรงทั้งทางด้านบวกและลบ จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลด้วย

เชอริฟ และเชอริฟ (Sherif and Sherif, 1964) ได้ตั้งทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติว่าทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้โดยมีความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม ประกอบกับความคิดที่เกี่ยวกับตนเองรวมอยู่ด้วย การเกิดทัศนคติเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความขัดแย้ง

ระหว่างทัศนคติเดิม กับข้อมูลที่ได้รับ ถ้าแหล่งข้อมูลเป็นตัวแทนของกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ข้อมูลที่ได้รับใหม่นี้จะทำให้บุคคลสงสัยว่า ทัศนคติของตนคลาดเคลื่อนไปจากบรรทัดฐานของกลุ่มบุคคล จึงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนทัศนคติที่ได้รับเพราะเชื่อว่าถูกต้องตามมาตรฐานของกลุ่ม

เลสเตอร์ ดี โคร และ แอลิธ โคร (Grow Lester and Alice Grow, 1951) ได้กล่าวว่า ผลสำเร็จในการให้การศึกษาแก่เด็กในโรงเรียนใด ๆ ก็คือ การช่วยส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติที่ดีโดยการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่เด็ก เขาทั้งสองยังย้ำอีกว่าความเมตตาปราณีและความเห็นอกเห็นใจที่ครูแสดงต่อเด็ก ตลอดจนความสำเร็จในการทำงานที่ครูมอบหมายให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่เด็ก และจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนของเด็กด้วย

ทิงเคอร์ (Tinker, 1952) กล่าวว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวส่วนบุคคล และการปรับตัวทางสังคมอย่างมาก การที่เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ครู เพื่อนนักเรียน และการอ่าน เป็นสิ่งที่มีความสำเร็จอย่างยิ่ง ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและการอ่าน จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียน ส่วนทัศนคติที่ไม่ดีจะส่งผลตรงกันข้าม นั่นก็คือ จะทำให้การเรียนล้มเหลวได้ การที่เด็กปรับตัวได้ดีทั้งทางส่วนตัวและทางสังคม จะช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน

จากทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่บุคคลได้รับ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ ในกรณีที่ประสบการณ์นั้นทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างความคิด ความรู้สึก และการกระทำ นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่ประสบการณ์ของบุคคลได้รับการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ รวมทั้งประสบการณ์ที่ขัดกับบรรทัดฐานของสังคมเมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้งขึ้น บุคคลจะต้องทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อลดความขัดแย้งนั้น อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

การวัดทัศนคติ

ทัศนคติเป็นความโน้มเอียงของตอบสนองทางด้านความรู้สึกของบุคคล ซึ่งจัดว่าเป็นพฤติกรรมภายในที่มีลักษณะเป็นนามธรรม การวัดทัศนคติจึงเป็นการนำความเข้าใจบุคคลและยังสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ได้ โดยการศึกษาความคิดเห็น

ความรู้สึกของบุคคลที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง โดยทั่วไปจะวัดทางอ้อมจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกซึ่งไม่ใช่พฤติกรรมโดยตรงของบุคคล

เธอร์สโตน (Thurstone, quoted in scott, 1968 : 206 - 210) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึกและความเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ดังนั้นการวัดทัศนคติจึงวัดโดยตรงไม่ได้ แต่สามารถวัดได้ในรูปของความคิดเห็น (Opinion) หรือจากการแสดงออกทางภาษา (Verbal Expression)

เชิดศักดิ์ โฆวาฬสินธุ์ (2520 : 41) ได้กล่าวถึงข้อตกลงในการวัดทัศนคติไว้ ดังนี้

1. การศึกษาทัศนคติเป็นการศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีลักษณะคงเส้นคงวา หรืออย่างน้อยเป็นความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่จะไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง
2. ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง ฉะนั้นการวัดทัศนคติจึงเป็นการวัดทางอ้อม จากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน ที่คงที่ ไม่ใช่พฤติกรรมโดยตรงของมนุษย์
3. การศึกษาทัศนคติของบุคคลนั้น ไม่ใช่เป็นการศึกษาแต่เฉพาะทิศทางทัศนคติของบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องศึกษาถึงระดับความมากน้อย หรือความเข้มของทัศนคตินั้น ๆ ด้วย

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2527 : 222) สิ่งที่ต้องพิจารณาในการวัดทัศนคติ มีดังนี้

1. เนื้อหา (Content) เนื้อหาหรือสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรกในการวัดทัศนคติ สิ่งเร้าที่จะใช้ไปกระตุ้นให้แสดงกิริยาท่าทีออกมานั้น จะต้องมีความโครงสร้างกำหนดแน่นอน เป็นตัวแทนของทัศนคติที่ต้องการวัด
2. ทิศทาง (Direction) การวัดทัศนคติโดยทั่วไปกำหนดให้ทัศนคติมีทิศทางเป็นเส้นตรง และต่อเนื่องกันในลักษณะเป็นซ้าย-ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือจะมีกิริยาท่าทีเห็นด้วยอย่างยิ่ง และลดความเห็นด้วยลงเรื่อย ๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉย ๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วยและเพิ่มความไม่เห็นด้วยขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะการเห็นด้วยไม่เห็นด้วยนี้ถือว่าเป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน

3. ความเข้ม (Intensity) กริยาทำที่หรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้น ถือว่ามีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ถ้าความเข้มสูงไม่ว่าจะไปในทิศทางใดก็ตาม จะมีความรู้สึก หรือกริยาทำที่รุนแรงมากกว่าที่มีความเข้มที่เป็นกลาง

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2528 : 16 - 18) อธิบายถึงการศึกษาทัศนคติของบุคคล 3 วิธี สรุปได้ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) โดยใช้ประสาทหูและตา ศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตไปวิเคราะห์ว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งผู้สังเกตที่ดีต้องมีความเอาใจใส่ต่อสิ่งที่สังเกต (Attention) มีประสาทสัมผัสที่ดี (Sensative) มีความเข้าใจในสิ่งที่เห็น (Perception) และมีมโนทัศน์ (Conception) ที่ดี สามารถสรุปเรื่องราวได้อย่างน่าเชื่อถือ และการสังเกตนั้นจะต้องมีการเตรียมงานล่วงหน้า ผู้สังเกตต้องไม่มีอคติ สังเกตหลาย ๆ ด้าน ใช้ระยะเวลาต่อเนื่อง นานพอสมควร และมีความระมัดระวังในการใช้เครื่องมือในการศึกษา (เช่น แบบสำรวจ แบบบันทึก)

2. การให้รายงานตัวเอง (Self - report) เป็นวิธีการศึกษาทัศนคติโดยให้บุคคลนั้น เล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมา ซึ่งเขาจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดของเขาออกมาตามประสบการณ์และความสามารถที่เขาได้อยู่ และจากการฟังสิ่งที่เขาบรรยายก็สามารถที่จะกำหนดค่าคะแนนของทัศนคติได้โดยการสร้างสเกล การวัดทัศนคติขึ้นตามแบบของเทอร์สโตน ลีเคอร์ท กัทท์แมน และอัสกูด

3. เทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) เป็นวิธีที่ให้ผู้บุคคลสร้างจินตนาการจากภาพ เช่น โดยสร้างภาพจากวิธีหยดหมึก (Ink Blot) หรือใช้วิธีการเล่าเรื่อง (Story Telling) ตามจินตนาการของเขาให้ผู้บุคคลที่ต้องการวัดทัศนคติฟัง แล้วให้เขาอธิบายภาพ หรือเล่าเรื่องซึ่งจะสามารถสังเกตและวัดได้ว่า บุคคลนั้นมีความรู้สึกมีความคิดเห็นอย่างไร

ไพจิตร ผักเจริญผล (2528 : 136-139) อธิบายถึงเทคนิควิธีในการวัดทัศนคติ สรุปได้ว่า เทคนิคในการวัดทัศนคติ จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การวัดทัศนคติจากคำรายงาน เนื่องจากข้อบกพร่องของการวัดทัศนคติโดยการสัมภาษณ์ สอบถามความคิดเห็นให้ผู้ตอบ ตอบได้อย่างเสรี คือขาดความชัดเจนและ

ยากลำบากในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล จึงมีการใช้แบบสอบถามหรือมาตราส่วนประเมินค่าในการวัด ซึ่งมีมากมายหลายแบบ เช่น แบบสอบถามประเภทให้ตอบรับหรือปฏิเสธ (ใช่ - ไม่ใช่ , จริง - ไม่จริง) แบบสอบถามประเภทใช้มาตราส่วนประเมินค่าแบบสอบถามประเภทบังคับให้เลือกข้อความหนึ่งในสองข้อความ เป็นต้น

2. การวัดทัศนคติจากการสังเกตพฤติกรรม เนื่องจากบางครั้งทัศนคติของบุคคลจะปรากฏออกมาอย่างชัดเจน ในการกระทำของเขา การสังเกตสีหน้า หรืออากัปกิริยาของบุคคล จะทำให้สามารถรู้ถึงทัศนคติของเขาได้

อัลเลน แอล เอ็ดเวิร์ด (Allen L. Edwards, 1957 : 3 - 16) ได้เสนอรูปแบบในการวัดทัศนคติ สรุปได้ดังนี้

1. โดยการสัมภาษณ์ หรือการซักถามโดยตรง วิธีนี้เป็นวิธีง่ายและตรงไปตรงมาที่สุดที่ผู้ถามจะได้ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มีข้อเสียว่าผู้ถามอาจจะไม่ได้รับคำตอบ เนื่องจากอาจเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไขคือ ผู้สัมภาษณ์จะต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้ตอบรู้สึกเป็นอิสระ และไม่แน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ

2. โดยการสังเกตพฤติกรรม มีผู้เสนอว่าถ้าต้องการทราบว่าใครมีความคิดหรือรู้สึกต่อสิ่งใดก็ให้สังเกตพฤติกรรมของเขาต่อสิ่งนั้น แต่วิธีนี้มีข้อจำกัดคือ ในกรณีที่ทำการศึกษาวิจัยมากๆ นั้น ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมได้หมดทุกคน นอกจากนี้ทัศนคติเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่จะมีอิทธิพล ต่อบุคคล ดังนั้นในการที่จะตัดสินพฤติกรรมอะไร เราจะคาดหวังพฤติกรรมของบุคคลโดยพิจารณาจากทัศนคติอย่างเดียวไม่ได้ และในทำนองเดียวกัน ก็จะนำเอาพฤติกรรมที่เขาแสดงออกมาตัดสินว่า เขามีทัศนคติอย่างไรก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน

3. สร้างข้อความที่เป็นข้อคิดเห็นต่อสิ่งเร้าที่เราต้องการวัดทัศนคติเป็นเครื่องเร้าให้คนที่เราต้องการให้เขาแสดงทัศนคติต่อสิ่งนั้น ตอบในเชิงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น ๆ การวัดทัศนคติวิธีนี้จะออกมาในรูปของแบบวัดทัศนคติหรือเครื่องมือวัดทัศนคติซึ่งเหมาะจะใช้ในด้านการศึกษา งานอุตสาหกรรม และงานวิจัย เพราะสะดวกและรวดเร็วต่อการที่จะต้องการทราบค่ามัชฌิมเลขคณิตของทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลส่วนใหญ่

มาตรวัดทัศนคติของลิเคิร์ท (The Method of Summated Rating or Likerts Scale)

Renis Likert เป็นผู้สร้างวิธีการวัดทัศนคติแบบนี้ขึ้น โดยการสร้างข้อความ (Attitude Statement) ขึ้นมาหลาย ๆ ข้อความ โดยให้ครอบคลุมหัวข้อที่ศึกษาอยู่แต่ละข้อ มีค่าของทัศนคติตามสเกล ระดับความต่อเนื่อง จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly disagree) ไม่เห็นด้วย (Disagree) ไม่แน่ใจ (Uncertain) เห็นด้วย (agree) และเห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly agree) (Martin Fishbein, 1957 : 72)

การให้คะแนนขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าเป็นนิมาน (Positive) หรือนิเสธ (Negative) ถ้าข้อความนั้นเป็นนิมาน (Positive Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่งให้	5 คะแนน
เห็นด้วยให้	4 คะแนน
ไม่แน่ใจให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยให้	2 คะแนน
และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้	1 คะแนน

ในกรณีที่ข้อความ เป็นนิเสธ (Negative Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่งให้	1 คะแนน
เห็นด้วยให้	2 คะแนน
ไม่แน่ใจให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยให้	4 คะแนน
และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้	5 คะแนน

สุนทรี โคมิน (2529 : 410) กล่าวว่า ฐานคติที่สำคัญและจำเป็นยิ่งของมาตรวัดทัศนคติของลิเคิร์ทมีดังนี้

1. ข้อความต้องชัดเจน กระชับและตรง ๆ ไม่ซับซ้อน
2. ข้อความทั้งหมดต้องครอบคลุมความคิดเห็นให้กว้าง
3. ข้อความทั้งหมดต้องเกี่ยวข้องและสะท้อนถึงตัวแปรทัศนคติตัวเดียว

การสร้างแบบวัดทัศนคติตามขั้นตอนของ Likert

วิธีการสร้างมาตรวัดทัศนคติของลิเคิร์ท นั้น ศักดิ์ สุนทรเสถณี (2528 : 41 - 63) ได้อธิบายไว้เป็นลำดับขั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

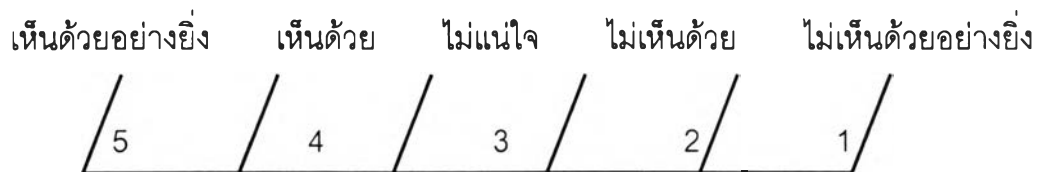
ขั้นที่ 1 การเลือกคำถาม และรวบรวมข้อความความคิดเห็น

ข้อความที่ใช้อาจเขียนขึ้นเอง หรือนำมาจากที่อื่น ๆ เช่น จากหนังสือพิมพ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การกำหนดตัวแปรของทัศนคติ

นำคำถามที่ตั้งไว้จากขั้นที่ 1 มากำหนดค่าทัศนคติว่าควรจะมีค่าตั้งแต่เท่าใดถึงเท่าใด โดยการกำหนดเป็นข้อคำถามเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทนิมาน (Favorable Statement) และประเภทนิเสธ (Unfavorable Statement)

คำถามประเภทนิมาน

คำถามประเภทนิเสธ

ขั้นที่ 3 การเลือกคำถาม

คำถามที่สร้างขึ้น จะต้องนำไปทดลองใช้ดูว่าคำถามแต่ละข้อเชื่อถือได้หรือไม่ สามารถวัดทัศนคติที่ต้องการจะวัดได้หรือไม่เพียงไร โดยนำคำถามที่สร้างขึ้นไปใช้ให้ผู้รู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นอ่าน เพื่อวิจารณ์ข้อคำถามเหล่านั้น ว่าดี - ไม่ดี ควรปรับปรุงหรือตัดทิ้งไป และเพิ่มเติม ปรับปรุงข้อคำถามให้ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการวัดให้มากที่สุด แล้วจึงนำคำถามที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร นำเอาคำตอบเหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อเลือกเอาข้อความเฉพาะที่ดีไปใช้โดยการวิเคราะห์ข้อคำถาม (Item Analysis) และทดสอบคะแนนที่ได้ด้วย t-test

ขั้นที่ 4 หาความตรง (Validity)

การหาความตรง มีหลายวิธีเช่น ให้ผู้รู้ช่วยตัดสินว่าครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่ต้องการวัดมากน้อยเพียงใดใช้การเปรียบเทียบกับความจริง (Concurrent Validity) คือเอาสภาพความจริงในเรื่องนี้มาเปรียบเทียบ เปรียบเทียบกับมาตรวัดมาตราอื่น ๆ (Conguent Validity) โดยนำไปเปรียบเทียบกับแบบทดสอบฉบับใหม่ ๆ เพื่อเทียบหาความตรง

ขั้นที่ 5 การหาความเที่ยง (Reliability)

ในการหาค่าความเที่ยงของแบบวัดทัศนคติสามารถกระทำได้โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) หลังจากนั้นจึงนำแบบวัดทัศนคติมาปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มประชากรของการวิจัยต่อไป

การวัดทัศนคติเป็นวิธีการทำความเข้าใจบุคคล โดยการศึกษาความรู้สึก ทำที่ของเขาต่อสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการหลายอย่าง เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต หรือโดยวิธีการใช้แบบวัดทัศนคติ เป็นต้น มาตรวัดทัศนคติของลิเคิร์ท เป็นแบบวัดทัศนคติที่ผู้รับการวัดทัศนคติให้ค่าคะแนนต่อข้อความที่มีอยู่ในแบบวัดทัศนคติ และนำค่าคะแนนนั้นมาวิเคราะห์หาค่าทัศนคติโดยระเบียบวิธีการทางสถิติ ซึ่งเป็นการวัดทางอ้อมจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออก ไม่ใช่วัดจากพฤติกรรมโดยตรงของเขา

ทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพ

ทัศนคติทางการเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และต่อการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพราะทัศนคติที่ดีต่อการเรียน จะก่อให้เกิดความตั้งใจ อยากรู้ อยากเห็นในวิชาชีพที่ตนเข้ารับการฝึก ผู้ต้องขังจะต้องเอาใจใส่ในการเรียนอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังเกิดความพอใจรู้สึกว่าการฝึกอาชีพที่ตนฝึกอยู่เป็นของสนุก น่าสนใจ เกิดความเพลิดเพลินใจ เห็นประโยชน์ และเมื่อผู้ต้องขังเกิดความพอใจในสิ่งที่ได้เรียนก็ยิ่งที่จะขวนขวายหาความรู้ มีความพร้อมที่จะเรียนเพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้รับจากทางเรือนจำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว เมื่อออกจากเรือนจำไปแล้ว โดยไม่กระทำตนให้เป็นปัญหาสังคมต่อไป

ดั่งที่ นำทรัพย์ จันทน์หอม (2505) กล่าวว่า ถ้านักเรียนรู้สึกพอใจ ถูกอารมณ์ ในการกระทำหรือพฤติกรรมของครูที่แสดงต่อตนหรือเพื่อนฝูง การกระทำของครูนั้นจะช่วย เสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน ส่งเสริมความสนใจเอาใจใส่ต่อการเรียน ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อครู และการศึกษาเล่าเรียนอันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จในด้านการเรียนด้วย

นินแนลลี (Nunnally, 1959) กล่าวว่า ทัศนคติทางการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล จะแสดงออกมาทางพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การแสดงออกมาในลักษณะพึงพอใจ ชอบ ถ้าคนมีทัศนคติแบบนี้ต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งแล้วก็จะทำให้คนอยากปฏิบัติ อยากได้อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น เรียกว่า ทัศนคติในเชิงนิมาน (Positive)

2. การแสดงออกมาในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ ถ้าคนมีทัศนคติแบบนี้ต่อ สิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็จะทำให้คนเบือนหน้า ชิงชัง อยากหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น เรียกว่า ทัศนคติเชิงนิเสธ (Negative)

อัจฉรา สุขารมณ (2527 : 183 - 184) ได้รวบรวมความคิดในการสร้างทัศนคติ ที่ดีต่อการเรียนไว้ดังนี้ คือ

1. จัดประสบการณ์ นำความพอใจ นำความสนุกสนานมาให้แก่ผู้เรียนโดยการสอนวิชาต่าง ๆ ให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง

2. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความประพฤติ ความมีวินัยในตนเองและวินัยทางสังคม ให้ความอบอุ่นและพยายามทำความเข้าใจและรับรู้ปัญหาส่วนตัว ของนักเรียน เด็กจะเลียนแบบทัศนคติต่อบางอย่างไปจากครูได้

3. จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้น่าสนใจ เช่น สภาพของห้อง บรรยากาศในห้องเรียน มีการจัดห้องสมุด ศูนย์การเรียน มุมอ่านหนังสือ เป็นต้น

การเรียนการสอน จะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครูกับ นักเรียน ถ้าหากนักเรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อครู ต่อเป้าหมายของการศึกษา และต่อเพื่อนร่วม ชั้นแล้ว การเรียนการสอนก็ย่อมจะดำเนินไปโดยไม่ราบรื่น เพราะนักเรียนจะขาดความเคารพ

ยำเกรง ไม่เชื่อฟังและรับฟังคำสั่งสอนของครู ทำให้นักเรียนไม่สามารถจะรับความรู้จากครูได้ ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนด้วย (ธนู แสงวงศ์ดี, 2505)

ในการฝึกโครงการวิชาชีพที่ทางเรือนจำจัดให้แก่ผู้ต้องขังทุกคนซึ่งอยู่ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ทักษะคติของผู้เรียนต่อโครงการวิชาชีพที่เข้ารับการฝึก นับว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้ต้องขังมาก ดังเช่นที่ รัตนา พลัฒลา (2533) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งต่อสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอาชีพมีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้ฝึกสอน ยอมรับในตัวครู และยอมรับในคุณค่าของอาชีพที่ฝึกแล้ว เขาก็จะมีความสนใจและตั้งใจฝึกจนสุดความสามารถอันจะส่งผลให้การฝึกอาชีพนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ ทักษะคติของผู้เรียนที่มีต่อครูและต่อคุณค่าทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ นิรันดร์ ภาชนะทิพย์ (2534) ที่กล่าวว่า ทักษะคติเป็นส่วนที่สำคัญต่อการฝึกอาชีพ ถ้าผู้เข้ารับการฝึกยอมรับในตัวครูผู้สอนและยอมรับคุณค่าของการฝึกอาชีพ จะเป็นแนวทางปรับปรุง และส่งเสริมทัศนคติที่ดี เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จในการนำวิชาชีพที่ได้เรียนรู้ไปประกอบอาชีพที่สุจริตต่อไปได้

ศรีสมร พุ่มสะอาด (2522) ได้สรุปว่า ทักษะคติในการเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอย่างมาก หากนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครู วิธีสอนของครู โรงเรียน และขบวนการเรียนการสอน ตลอดจนยอมรับวัตถุประสงค์ และคุณค่าของการศึกษาแล้ว ย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจ กำลังใจในอันที่จะมีความขยัน ความเอาใจใส่ มีมานะพยายาม ตั้งใจเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากว่าผู้เรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อการเรียนแล้วย่อมเป็นเหตุให้ผู้เรียนเกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย หมัดกำลังใจในการเรียนจะทำให้ผลการเรียนตกต่ำไปด้วย

ดังเช่นที่ ปราณี รามสูตร (2528) ได้กล่าวไว้ว่า

1. ทักษะคติมีผลต่อความชอบหรือไม่ชอบต่อวิชาที่เรียน เช่น นักเรียนชอบครูผู้สอนวิชานั้นมากก็อยากเรียนด้วย ทำให้เกิดความชอบวิชานั้น มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนนั้น ซึ่งถ้าเขาได้มีโอกาสเรียนวิชาดังกล่าว ย่อมมีแนวโน้มว่าเขาจะต้องพยายามเรียนให้ได้ผลดี เป็นต้น

2. ทศนคติมีผลต่อการใส่ใจในการเรียน
3. ทศนคติมีผลต่อการเรียนรู้
4. ในบางครั้งทศนคติก็นำอิทธิพลที่จะทำให้บุคคลมุ่งมั่นที่จะทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้ผลดี

จากความหมาย และลักษณะของทศนคติที่ได้กล่าวมาข้างต้น อาจนำมาอธิบายเกี่ยวกับทศนคติที่มีต่อการเรียนได้ว่า ทศนคติที่มีต่อการเรียนเป็นสภาพทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรม ที่บุคคลแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อครู โรงเรียน และระบบการศึกษา เกิดขึ้นจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งอาจแสดงออกได้ 2 ด้าน คือ

1. ทศนคติในการเรียนที่ดี นักเรียนจะแสดงออกในลักษณะพึงพอใจ สนใจ มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยอมรับในความสามารถและวิธีการครู เห็นคุณค่าของการศึกษา
2. ทศนคติในการเรียนที่ไม่ดี นักเรียนจะแสดงออกในลักษณะที่ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบครู ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียนบ่อย ๆ ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพ

จากการค้นคว้างานวิจัยทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของต่างประเทศยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้แต่อย่างใด ส่วนงานวิจัยในประเทศนั้น จากการค้นคว้าพบว่ามีเพียงสองเล่มเท่านั้น ที่ศึกษาเกี่ยวกับทศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพไว้โดยตรง อนึ่ง การฝึกโครงการวิชาชีพก็นับว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ทางเรือนำจัดให้ผู้ต้องขังในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน การฝึกโครงการวิชาชีพ จึงนับเป็นการเรียนรู้ในแขนงวิชาชีพอย่างหนึ่งของผู้ต้องขัง ดังนั้น การศึกษาถึงทศนคติทางการเรียนย่อมครอบคลุมไปถึงการศึกษาเกี่ยวกับ ทศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพด้วย ผู้วิจัยจึงได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทศนคติทางการเรียนทั้งของต่างประเทศและในประเทศไว้ดังต่อไปนี้

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องเกี่ยวกับทัศนคติทางการเรียน ดังจะได้อกล่าวต่อไปนี้

เมเรนส์ และเลมันน์ (Mehrens and Lenmann, 1970) ได้กล่าวว่า “นักเรียนจะเรียนได้ดีเพียงใดนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถหรือเชาว์ปัญญาอย่างเดียว องค์ประกอบอื่นก็อาจมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ วุฒิภาวะแรงจูงใจและนิสัยในการเรียน รวมทั้งทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อคุณค่าทางการศึกษาต่อครู โรงเรียนและวิชาชีพที่เรียน

บราวน์และโฮลท์ซแมน (Brown and Holtzman, 1955) ได้ทำการศึกษาว่าแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทัศนคติในการเรียนจะใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้หรือไม่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นิสัยในการเรียนและทัศนคติการเรียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คาน (Khan, 1969) ศึกษาพบว่า ทัศนคติของนักเรียนชายที่มีต่อครูจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ส่วนนักเรียนหญิงแทนที่จะเป็นทัศนคติที่มีต่อครูกลับเป็นนิสัยในการเรียนที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเรา นอกจากนี้จะขึ้นอยู่กับสติปัญญาแล้ว อารมณ์ ความรู้สึก ทัศนคติในการเรียน ตลอดจนนิสัยในการเรียน ก็มีบทบาทสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเช่นกัน

ลินและแมคเคชี (Lin and Mackachie, 1970) ได้ศึกษาถึงนิสัยและทัศนคติทางการเรียน ตลอดจนสัมฤทธิ์ผล ทางการเรียนของนักเรียน พบว่าความสนใจ วิธีการเรียน นิสัย และทัศนคติในการเรียนล้วนมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้น การศึกษาถึงนิสัยและทัศนคติต่อการเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอันจะนำไปสู่การพัฒนาเรื่องสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสมตามความมุ่งหมาย

โคแกน และเลวิน (Cogan and Levin, 1957) ได้ศึกษาพบว่าความสัมพันธ์แบบอบอุ่นเป็นมิตรระหว่างครูกับนักเรียน จะทำให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น และจากการศึกษาของเขาสรุปไว้ว่ายิ่งครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์กันดีมากเท่าไร นักเรียนก็จะ

สามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้ถึงขีดสูงสุดได้มาเพียงนั้น และลักษณะความสัมพันธ์ของครูและนักเรียน จะมีอิทธิพลต่อความสนใจในวิชาที่เรียนของนักเรียนตลอดจนความศรัทธาที่นักเรียนให้แก่ครูจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน โดยนักเรียนจะเห็นว่าการเรียนเป็นงานประจำและกิจกรรมเป็นงานอดิเรก ไม่มีใครแก่เกินไปที่จะเรียน เพราะการเรียนเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีไปด้วย

ลาฮาเดอริน (Lahaderne, 1960) ได้ศึกษาความสนใจที่นักเรียนมีต่อการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน ขึ้นอยู่กับทัศนคติที่มีต่อโรงเรียน และสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและความสามารถของนักเรียนหรือไม่ ผลการศึกษา พบว่าทัศนคติของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความสนใจในการเรียน การเข้าร่วมในกิจกรรมของนักเรียนแต่ความสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสามารถทั่ว ๆ ไป ของนักเรียนมากกว่าทัศนคติที่มีต่อโรงเรียน

อนุกูฟอรอบบี้ (Onukwuforobi, 1976) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการเรียนกับความคาดหวังทางอาชีพ และโอกาสของนักเรียนมัธยมในมณฑลโอเวอรี (Owerri Province) ประเทศไนจีเรีย พบว่าประเภทของโรงเรียนและโปรแกรมทางการศึกษาที่นักเรียนอยู่มีอิทธิพลต่อระดับความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ธอนเบอร์ก (Thornburg, 1975) ได้ศึกษาเพื่อประเมินผลทัศนคติของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน (Drop Out) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนผิวดำและคนผิวขาว จำนวน 509 คน จากรัฐแคนซัส พบว่า 50% ของนักเรียนจำนวนนี้เป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน แต่อีก 24% แสดงทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนอย่างรุนแรงซึ่งแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ เช่นเห็นว่าหลักสูตรในการเรียนไม่มีประโยชน์ เบื่อการเรียน ครูผู้สอนเน้นเรื่องคะแนนมากเกินไป ครูผู้สอนมีความลำเอียงและกฎข้อบังคับของโรงเรียนเข้มงวดเกินไป

ทราเวอร์ส (Travers, 1958) ให้ความเห็นว่า การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยตัวแปรทางด้านสติปัญญา ถึงแม้ว่าจะออกข้อสอบได้ดีเยี่ยมเพียงใดค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับตัวแปรทางด้านสติปัญญา จะมีค่าสูงสุดไม่เกิน .7

หมายความว่า ในการทำนายนี้จะทำนายได้ถูกต้อง 50% ที่เหลือจะต้องใช้ตัวแปรทางด้านอื่นที่มีใช้สถิติปัญญามาวัด

นีล, กิลล์ และทิสเมอร์ (Neale, Gilland Tismer, 1970) ได้ศึกษาพบว่า ทักษะคนที่มีความดีต่อวิชาเรียน จะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น 6 เป็นชาย 105 คน หญิง 110 คน เมื่อเปิดเรียนสัปดาห์แรก ในกลุ่มตัวอย่างทำแบบชี้แมนติก (The Semantic Differentiation instrument) คือ แบบวัดทักษะดีต่อการเรียน แบบทดสอบสติปัญญาของธอนไดค์ (The Lorge thorndike intelligence Test Level II) และแบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (The S.R.A. Achievement Series) และเมื่อสิ้นปีการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ทำแบบทดสอบทักษะดีต่อวิชาที่เรียนและสัมฤทธิ์ผล

ลาเบลลี (Labelle, 1970) ได้ศึกษาอิทธิพลของทักษะ ในการเรียนต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ของนักเรียนในชั้นที่ 5 ระหว่างกลุ่มนักเรียนเชื้อชาติอเมริกันสเปน กับอเมริกัน อังกฤษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลในนิวยอร์ก จำนวน 882 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามเพศ เชื้อชาติ ผลการเรียน และอาชีพของพ่อแม่ ผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงไม่จำเป็นต้องมีทักษะดีที่ติดโรงเรียน มากกว่ากลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนระดับกลางและต่ำ กลุ่มอเมริกัน สเปน กับกลุ่มอเมริกา อังกฤษ มีทักษะดีต่อโรงเรียนคล้ายคลึงกันมากกว่าต่างกัน กลุ่มนักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับสูง และปานกลาง จะมีทักษะดีที่ติดโรงเรียนมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับต่ำ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิงจะมีทักษะดีที่ดีกว่าชาย โดยสรุปแล้วทักษะดีในการเรียนมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนมีทักษะดีต่อการเรียนแตกต่างกัน

โคเวลล์ และเอ็นทวิสต์ลีย์ (Cowell and Entwistle, 1971) ศึกษาพบว่า ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว จะมีทักษะดีในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีวิธีการเรียน และทักษะดีในการเรียนดีกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว แต่สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนหาผู้ที่มีบุคลิกภาพ

แบบแสดงตัวและเก็บตัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะเห็นได้ว่า ความเห็นในเรื่องที่ว่าทัศนคติในการเรียน จะมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนหรือไม่นั้น ปรากฏว่าความเห็นแยกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ทัศนคติในการเรียนน่าจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ทัศนคติในการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

เบรดโซ (Bledsoe, 1971) ได้ศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครู โดยวิธีการสังเกตครูที่สอนในชั้นเรียน และให้คะแนนจากการสังเกต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 4,368 คน แยกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถทางการเรียนให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสังเกตครูจำนวน 180 คน ประมาณ 4 สัปดาห์ แล้วให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมด้วยการทำรายงานการสังเกตจากแบบรายงานการสังเกตโดยนักเรียน (The Pupil Observation Report : POSR) และทำแบบวัดทัศนคติต่อครู (Scale for Measuring Attitudes Toward any Teacher : SMAT) แล้วนำคะแนนจากแบบวัดทั้งสองมาทำการวิเคราะห์แยกครูตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และสาขาวิชาที่สอน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนที่มีความสามารถการเรียนต่างกัน มีทัศนคติต่อครูต่างกัน กลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนสูงมีทัศนคติดีกว่ากลุ่มที่มีความสามารถต่ำ
2. นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อครูวิทยาศาสตร์น้อยที่สุด และมีทัศนคติที่ดีต่อครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากที่สุด
3. นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อครูต่างกัน นักเรียนอายุมากจะมีทัศนคติที่ดีต่อครูมากกว่า
4. นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อครูที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มากกว่าครูที่มีอายุสูงกว่า 35 ปี
5. นักเรียนชายมีทัศนคติที่ดีต่อครูชายมากกว่านักเรียนหญิง ในขณะที่นักเรียนหญิงก็มีทัศนคติที่ดีต่อครูหญิงมากกว่านักเรียนชาย
6. นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อครูที่สอนสังคมศึกษา ในขณะที่นักเรียนชายมีทัศนคติที่ดีต่อครูสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากกว่า

โพพแฮม และมัวร์ (Popham and Moore, 1960) ได้ศึกษาพบว่า นิสัยในการเรียน ทักษะคิดในการเรียน และการปรับตัวทางด้านการเรียน มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน โดยศึกษากับนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 287 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสำรวจนิสัยในการเรียน และทักษะคิดในการเรียน และแบบทดสอบปรับตัวทางด้านการเรียน นำเอาคะแนนการสอบของสภาการสอบทางการศึกษาและจิตวิทยาแห่งอเมริกา (The American Council on Education Psychological Examination - ACE) และคะแนนเฉลี่ยในภาคการศึกษาก่อนมาคิดคำนวณ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ผลปรากฏว่า คะแนนจากแบบสำรวจนิสัยในการเรียน ทักษะคิดในการเรียนและคะแนนการปรับตัวทางด้านการเรียนสัมพันธ์สูงกว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแบบทดสอบทั้งสองด้านดังกล่าวกับคะแนน ACE ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน ทักษะคิดในการเรียนกับคะแนนเฉลี่ย และนิสัยในการเรียน ทักษะคิดในการเรียนกับคะแนน ACE แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า แบบสำรวจทั้งสองมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากกว่าความถนัดทางการเรียน และเป็นการยืนยันว่าแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทักษะคิดในการเรียน ตลอดจนแบบทดสอบการปรับตัวทางการเรียนได้วัดคุณลักษณะบางอย่างที่สัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนซึ่งแบบทดสอบความถนัดทางการเรียนคลุมไม่ถึง

มอริส (Morris, 1961) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงจะได้คะแนนนิสัยในการเรียน และทักษะคิดในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 7 จำนวน 144 คน ชั้นปีที่ 8 จำนวน 130 คน และชั้นปีที่ 9 จำนวน 97 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทักษะคิดในการเรียนให้ครูประจำชั้นสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยให้คะแนนเป็น A B C หรือ D E และเปลี่ยนคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทักษะคิดในการเรียนให้เป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ และทักษะคิดในการเรียนกับประเมินค่าของครูเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ครูประเมินให้คะแนน A B ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์โทลล์ของคะแนนจากแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทักษะคิดในการเรียนจะสูงกว่าพวกที่ได้คะแนน D และ E ร้อยละ 87 ของนักเรียนชั้น 7 ที่ได้ คะแนน A - B จะได้คะแนนจากแบบสำรวจนิสัยใน

การเรียนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ขึ้นไป ผลของนักเรียนที่เรียนชั้น 8 และ 9 ก็คล้ายคลึงกับของนักเรียนชั้น 7 ดังกล่าวแสดงว่า นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงได้คะแนนนิสัยและทัศนคติในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

แอนสเวิร์ธ (Anisworth, 1957) ได้ศึกษาองค์ประกอบบางอย่าง เป็นต้นว่า ความสามารถที่จะเข้าใจภาษาอังกฤษ (ภาษาพูด) ความสามารถในการสอนภาษาอังกฤษ สถิติปัญญา นิสัยในการเรียนและทัศนคติในการเรียนว่ามีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของ นิสิตชาวอาหรับมากน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่าคะแนนจากแบบทดสอบสถิติปัญญาของกลุ่ม ตัวอย่างที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกับต่ำไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ คะแนนจากแบบทดสอบความสามารถในการเข้าใจภาษาอังกฤษ (ภาษาพูด) หรือกับระยะเวลาที่ศึกษาในอเมริกา กลุ่มตัวอย่างที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงและต่ำมีความสามารถในการเข้าใจภาษาอังกฤษ (ภาษาพูด) ไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนจากแบบทดสอบวินิจฉัย การอ่าน (The Diagnostic Reading Test) มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และระยะเวลาที่ศึกษาในอเมริกาไม่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน หรือนิสัยในการเรียนหรือทัศนคติในการเรียน จากผลการวิจัยดังกล่าว แอนสเวิร์ธ (Anisworth) ได้ชี้ให้เห็นว่า นิสัยในการเรียน และทัศนคติในการเรียนมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมาก

แจ๊คสัน และลาฮาเดอ์น (Jackson and Lahaderne, 1967) ได้ศึกษา ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนว่าจะมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนหรือไม่ และการประเมินค่าของครูเกี่ยวกับความพอใจของนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ในโรงเรียนถูกต้องตามความเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น 6 จำนวน 192 คน เป็นชาย 140 คน หญิง 144 คน I.Q. โดยเฉลี่ยของนักเรียนซึ่งได้จากการทำแบบทดสอบ สถิติปัญญา (The Kuhlmann Anderson Intelligence Test) เท่ากับ 103.9 ให้ครูที่สอน ในชั้น 6 จำนวน 11 คน ประเมินดูว่านักเรียนของตนมีความพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ จากโรงเรียนหรือไม่อย่างไร และให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบ 2 ชุด คือ แบบทดสอบ ความคิดเห็นของนักเรียน (The Student Opinion Book II) และแบบทดสอบนักเรียนของ มิชิแกน (The Michigan Student Questionnaire) ซึ่งวัดความสามารถทางการอ่านศิลปะ

ภาษา และคณิตศาสตร์ ผลปรากฏว่า นักเรียนมีความพอใจครูน้อยที่สุด ครูประเมินว่า นักเรียนพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนมากกว่าที่เป็นจริง และครูมักจะคิดว่า ความพอใจของนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ในโรงเรียนมีความสัมพันธ์สูงกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ซึ่งความจริงแล้วจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความพอใจของนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ในโรงเรียนหรือทัศนคติของนักเรียนของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน และครูผู้สอน ไม่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

ไลท์ และอเล็กซาคอส (Light and Alexeakos, 1970) ทำการวิจัยถึงผลการแนะแนว เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มเกี่ยวกับนิสัยในการเรียนเพื่อต้องการจะศึกษาว่า นิสัยในการเรียนจะแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 และ 2 ใช้เป็นกลุ่มทดลองที่จะให้การแนะแนว เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม ทำแบบสำรวจเจตคติในการเรียนของเร็นท์ ทั้งก่อนและหลังในการแนะแนว ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการแนะแนวทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มที่มีนิสัยและทัศนคติในการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการแนะแนว เป็นรายบุคคลได้คะแนนวิชาภาษาอังกฤษดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กลุ่มควบคุมสอบไล่ได้คะแนนวิชาเรขาคณิตต่ำลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ประเมินว่ากลุ่มควบคุมทั้งสองกลุ่มนี้ผลการเรียนการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก และในทางตรงกันข้ามครูผู้สอนวิชาเรขาคณิตประเมินว่า ผลการเรียนของกลุ่มควบคุมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

วิลเลียม (William, 1970) ได้ศึกษาถึงบุคลิกภาพ ความสามารถและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีและทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนโดยใช้แบบสำรวจแคลิฟอร์เนีย สดักดี เมทซอท เซอร์เวย์ (California Study Method Survey : SMS) วัดทัศนคติและแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 115 คน ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก จำนวน 50 คน เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติต่อโรงเรียน คือ ได้คะแนน

กว่า 1.3 S.D. เมื่อเทียบกับปกติวิสัยระดับชาติของแบบสำรวจ กลุ่มที่สองจำนวน 65 คน เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน คือ ได้คะแนนสูงกว่า 1.3 S.D เมื่อเทียบกับปกติวิสัยระดับชาติ คะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนได้จากคะแนนจากแบบสอบชุดการอ่านและคณิตศาสตร์ จากแบตเตอรี่แบบสอบสัมฤทธิ์ผล แคลิฟอร์เนีย (California Achievement Test : Battery) และคะแนนเฉลี่ย (Grade Point Average) ของภาคเรียนที่ 1 ผลการเรียนรู้ปรากฏว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนบุคลิกภาพ และความสามารถสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน

ผลงานวิจัยในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อการฝึกอาชีพโดยตรงนั้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีน้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พยายามศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติทางการเรียนเพิ่มเติมดังจะนำเสนอต่อไปนี้

จำเนียร น้อยท่าช้าง (2523) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการเรียนวิชาชีพของเด็กตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พบว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาเกือบทุกระดับ ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 และอาชีวศึกษา มากกว่าร้อยละ 90 มีความต้องการให้โรงเรียนเปิดสอนวิชาชีพที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

จารุลักษณ์ พินพรหมราช (2529) ได้ศึกษาทัศนคติทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเรื่องการยอมรับในตัวเอง และการยอมรับคุณค่าของการศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีภูมิลำเนาทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 โรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมด 381 คน เป็นชาย 202 คน และหญิง 179 คน เครื่องที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามทัศนคติทางการเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการยอมรับในตัวเอง และการยอมรับคุณค่าของการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงเท่ากับ .924

ผลการวิจัย

1. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายใน กรุงเทพมหานคร มีทัศนคติทางการเรียนค่อนข้างดี โดยมีทัศนคติเฉย ๆ ในเรื่องการยอมรับในตัวครู และมีทัศนคติค่อนข้างดี ในเรื่องการยอมรับคุณค่าของการศึกษา

2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีทัศนคติทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีทัศนคติดีกว่านักเรียนชาย

3. นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก มีทัศนคติทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีทัศนคติทางการเรียนดีกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่

4. นักเรียนที่มีภูมิหลังทางครอบครัวต่างกันในด้านการศึกษาของบิดา มารดา สภาพทางครอบครัวอาชีพของบิดา มารดา ภูมิลำเนาเดิม และจำนวนพี่น้องมีทัศนคติทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนต่างกันทางด้านประเภทของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีทัศนคติทางการเรียนไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2518) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของเด็กไทยวัยรุ่นชายและหญิงที่มีต่อครู โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร เป็นชาย 360 คน หญิง 360 คน รวม 720 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นหญิงมีทัศนคติต่อครูดีกว่าเด็กวัยรุ่นชาย และเด็กวัยรุ่นชายหญิงที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจสูง มีทัศนคติที่ดีต่อครูมากกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ

นภาพร เมษรักษ์าวณิช (2515) ได้หาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยและทัศนคติทางการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นิสัยและทัศนคติทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยขนาด .014 และ .400 ตามลำดับ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีความแตกต่างในด้านนิสัยและทัศนคติทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1

นลินี วันชัย (2509) พบว่า ความสัมพันธ์ที่ระหว่างครูและนักเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูมีการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียนต้องคงไว้ ซึ่งความสัมพันธ์ฉันเพื่อนกับนักเรียนซึ่งมีความใกล้ชิดทางอารมณ์มาก นอกจากนั้นครูจะต้องไม่มีความรู้สึกว่าคุณครูอยู่เหนือนักเรียนต้องไม่ดูถูกและไม่มีท่าทีขำเย้ยกับนักเรียน เมื่อครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูก็ยังสามารถปลูกฝังทัศนคติที่ดีกับนักเรียน

นำทรัพย์ จันทน์หอม (2505) พบว่า ถ้านักเรียนรู้สึกพอใจกับอารมณ์ในการกระทำ หรือพฤติกรรมของครูที่แสดงต่อตนเองหรือเพื่อนฝูง และการกระทำของครูนั้นจะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน ส่งเสริมความสนใจต่อการเรียนตลอดจนปลูกฝังทัศนคติที่ดีได้

บุษกร เพชรวิวรรณ (2519) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อครู ของนักเรียนพบว่า

1. อายุของนักเรียน กลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี, 16 ปี, 17 ปี และ 18 ปี มีผลต่อทัศนคติต่อครูของกลุ่มนักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความแตกต่างกัน ในด้านการปกครอง และบุคลิกภาพ ส่วนทางด้าน การสอน ความประพฤติ และความสัมพันธ์กับนักเรียนไม่แตกต่างกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีทัศนคติต่อครูและกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนต่างกัน มีความแตกต่างกันในด้านทางการเรียนและการปกครอง ส่วนทางด้านบุคลิกภาพ ความประพฤติ และความสัมพันธ์กับนักเรียนไม่แตกต่างกัน

3. อาชีพของผู้ปกครอง ในกลุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ การเกษตร รับจ้าง และอื่น ๆ มีทัศนคติต่อครูและกลุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีความแตกต่างกันในด้านการสอน การปกครอง บุคลิกภาพ ความประพฤติ และความสัมพันธ์กับนักเรียน

4. สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวในกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง ปานกลาง และต่ำมีทัศนคติต่อครู ของกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันมีความแตกต่างกันในด้านการสอน บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์กับนักเรียน ส่วนทางด้าน การปกครอง และความประพฤติไม่แตกต่างกัน

5. การศึกษาของผู้ปกครอง ในกลุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครอง ได้รับการศึกษาระดับชั้น ป.4 ลงมา ระดับชั้น ป.5 - ม.ศ. 3 ระดับชั้น ม.ศ.3 ขึ้นไป มีทัศนคติต่อครูของกลุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครอง ได้รับการศึกษาในระดับต่างกัน มีความแตกต่างกันในด้านการสอน การปกครอง บุคลิกภาพ ความประพฤติและความสัมพันธ์กับนักเรียน

6. สถานที่อยู่ของกลุ่มนักเรียนในเมือง และนอกเมือง มีทัศนคติต่อครูของกลุ่มนักเรียนต่างกัน มีความแตกต่างกันในด้านการสอน การปกครอง บุคลิกภาพ ความประพฤติ และความสัมพันธ์กับนักเรียน

ประพันธ์ คูหามุขี (2512) ได้ศึกษา เรื่องทัศนคติของนักเรียนไทยมุสลิม ในภาคการศึกษา 2 เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของนักเรียนที่ลาออกก่อนเรียนจบชั้นประโยคประถมศึกษา และไม่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา โดยแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ ศึกษาธิการอำเภอ 25 คน ครูประจำชั้น 106 คน ผู้ปกครองนักเรียน 324 คน และนักเรียนจาก 4 จังหวัดภาคใต้ 321 คน เป็นชาย 209 คน เป็นหญิง 112 คน แยกเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 155 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 166 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาเห็นคุณค่าของการศึกษา และต้องการศึกษาต่อ ถ้าการศึกษาเล่าเรียน เรียนด้วยความสมัครใจ และต้องการเรียนเพื่อมีอาชีพเป็นข้าราชการ

2. ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนไม่ใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนหรือต่อการศึกษา แต่เกิดจากปัญหาอื่น ๆ เช่น ความยากจนต้องออกไปประกอบอาชีพ และต้องการเรียนเกี่ยวกับศาสนาของตน เหล่านี้เป็นต้น

รัตนา พลับพลา (2533) ได้ทำการศึกษาทัศนคติที่มีต่อการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน พบว่า

1. ผู้ต้องขังมีทัศนคติเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อการฝึกอาชีพ ในด้านการยอมรับในตัวครู ด้านการยอมรับคุณค่าของการฝึกอาชีพ และรวมทั้งสองด้าน

2. ผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาต่างกันในด้านอายุ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา การอ่าน และเรียนภาษาไทย สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร อาชีพและรายได้ ศาสนา การศึกษา

ของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ความสัมพันธ์ของบิดามารดา และจำนวนพี่น้องในครอบครัวมีทัศนคติต่อการฝึกอาชีพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้ต้องขังที่เลือกฝึกอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการฝึกอาชีพด้านการยอมรับในตัวครู ด้านการยอมรับคุณค่าของการฝึกอาชีพ และรวมทั้งสองด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผู้ต้องขังที่เคยรับการฝึกอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการฝึกอาชีพด้านการยอมรับคุณค่าของการฝึกอาชีพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านการยอมรับในตัวครูและรวมทั้งสองด้านไม่แตกต่างกัน

รังสรรค์ สลับแสง (2527) ศึกษาพบว่านักศึกษาผู้ใหญ่ ที่มีอายุ 20 ปีลงมา และอายุ 25 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกี่ยวกับระดับการศึกษา นักศึกษาระดับที่ 3 กับระดับที่ 4 มีทัศนคติต่อครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกี่ยวกับอาชีพของนักศึกษา มีทัศนคติด้านความสัมพันธ์กับนักศึกษามีความแตกต่างกันแต่ด้านการสอน การปกครอง ลักษณะท่าทางและความประพฤติไม่แตกต่างกัน

วิญญู พูลศรี (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นกลุ่มต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ความวิตกกังวลในการเรียน นิสัยและทัศนคติทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ศึกษาโดยใช้กลุ่มให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา ฝึกให้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ที่มีสัมฤทธิ์ของผลการเรียนความวิตกกังวลในการเรียน นิสัยและทัศนคติทางการเรียนไม่ค่อยดี โดยใช้เวลาในการทดลอง 12 ครั้ง ผลปรากฏว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความวิตกกังวลในการเรียนนิสัยและทัศนคติทางการเรียนแตกต่างกับนักศึกษาที่ไม่ได้ฝึกอย่างมีนัยสำคัญ

วินัย พรหมอินทร์ (2531) ได้ศึกษาทัศนคติ ค่านิยม และความต้องการของชาวชนบทไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีการพัฒนาต่างกัน และมีพฤติกรรมในครอบครัวต่างกัน พบว่าชาวชนบทที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีลักษณะแตกต่างกันมีทัศนคติทางการเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนชาวชนบทกลุ่มที่บุคคลในครอบครัวมีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับ

ประณตศึกษามีทัศนคติต่อการศึกษาดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา

วีระวัฒน์ พูลทวี (2523) ได้ทำการศึกษาทดลองโดยใช้กลุ่มให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาฝึกให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุโมงค์ จังหวัดลำพูน ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน นิสัยและทัศนคติทางการเรียนที่ไม่ดี โดยใช้เวลาในการทดลอง 12 ครั้ง ผลปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นิสัย และทัศนคติทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่ไม่ได้ฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมบุญ เกาพัฒนา (2520) ศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของพยาบาล ดังนี้

1. สถานภาพสมรส กลุ่มพยาบาลที่ยังไม่สมรสและสมรสแล้ว พบว่า พยาบาลที่ยังไม่สมรส มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลสูงกว่าพยาบาลที่สมรสแล้ว ในด้านงานพยาบาล และด้านผู้บังคับบัญชา ส่วนทางด้านผู้ป่วยและญาติ เพื่อร่วมงาน เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ และบรรยากาศในการปฏิบัติงาน พยาบาลทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

2. วุฒิทางการเรียนกลุ่มพยาบาลที่มีวุฒิทางการเรียนสูง มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลด้านงานพยาบาลและด้านผู้ป่วยและญาติ ดีกว่าพยาบาลที่มีวุฒิทางการเรียนต่ำ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มพยาบาลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. รายได้ กลุ่มพยาบาลที่มีรายได้มาก ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลทุกด้านสูงกว่าพยาบาลที่มีรายได้น้อย

สุเทพ โลไทสงค์ (2524) ศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของนักเรียนในจังหวัดเชียงราย พบว่าหมวดเกษตรกรรม หมวดคนกรรม และหมวดช่างอุตสาหกรรม นักเรียนมีทัศนคติเชิงนิมาน

นිරนุช ภาชนะทิพย์ (2534) ได้ทำการศึกษาทัศนคติที่มีต่อการฝึกอาชีพของหญิงในสถานสงเคราะห์บ้านเกร็ดตระการ และบ้านนารีสวัสดิ์ ที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่า

1. หญิงในสถานสงเคราะห์ มีทัศนคติเห็นด้วยในระดับมากต่อการฝึกอาชีพ ในด้านการยอมรับในตัวครู ด้านการยอมรับคุณค่าของการฝึกอาชีพ และรวมทั้งสองด้าน

2. หญิงในสถานสงเคราะห์ที่มีภูมิลำเนาต่างกันในด้านภูมิลำเนา การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ของครอบครัว จำนวนพี่น้องในครอบครัว มีทัศนคติต่อการฝึกอาชีพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. หญิงในสถานสงเคราะห์ที่มีอายุต่างกัน คือหญิงในสถานสงเคราะห์ที่มีอายุมากกว่า 25 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อการฝึกอาชีพในด้านการยอมรับคุณค่าของการฝึกอาชีพ และรวมทั้งสองด้านดีกว่าหญิงในสถานสงเคราะห์ ที่มีอายุ 15 - 19 ปี ส่วนทัศนคติต่อการฝึกอาชีพในด้านการยอมรับในตัวครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติทางการเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าทัศนคติในการเรียนของผู้เรียนนับว่ามีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน อันจะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ จะพบว่า งานวิจัยในต่างประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อทัศนคติทางการเรียนมาก ได้มีการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติทางการเรียนและผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอย่างกว้างขวาง ส่วนงานวิจัยในประเทศพบว่ามีการศึกษาในเรื่องทัศนคติทางการเรียนอยู่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติต่อการฝึกอาชีพ หรือทัศนคติทางการเรียนของผู้ต้องขังยังไม่มีผู้ใดศึกษาได้เลย จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า แม้จะมีผู้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้ต้องขังในแง่มุมต่าง ๆ มากมายเพียงใดก็ตาม แต่ในด้านการศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อโครงการฝึกวิชาชีพด้านการยอมรับในตัวครู และด้านการยอมรับคุณค่าของการฝึกโครงการวิชาชีพของผู้ต้องขังที่กระทำคามผิด และได้รับการส่งตัวเข้ารับการฝึกโครงการวิชาชีพในเรือนจำเขต 6 นี้ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาแต่อย่างใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพทั้งในด้านการยอมรับในตัวครู และในด้านการยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6 ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ทัศนคติทางการฝึกโครงการวิชาชีพ อันจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จและจะเป็นประโยชน์ในการจัดโครงการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำต่อไป

2. เอกสารที่เกี่ยวกับโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง

กรมราชทัณฑ์

หน้าที่ความรับผิดชอบ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือผู้กระทำความผิด ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจในการดำเนินงานมีตั้งแต่การควบคุม กักขัง กักกัน จำคุก และประหารชีวิต ตามขั้นตอนและวิธีการกำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ คือ

- ประมวลกฎหมายอาญา
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ทุกฉบับ
- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506
- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510
- พระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. 2527
- พระราชบัญญัติวินัยข้าราชการ กรมราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2482

ภารกิจที่สำคัญของกรมราชทัณฑ์

1. การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การควบคุมผู้ต้องขังไว้ตามคำพิพากษาของศาล หรือผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ไม่ให้หลบหนีและอยู่ในระเบียบวินัย โดยปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักกฎหมาย มนุษยธรรม และเมตตาธรรม
2. การแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมได้เมื่อพ้นโทษ โดยให้การศึกษอบรมแก่ผู้ต้องขัง ทั้งทางด้านวิชาสามัญและด้านวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้และวิชาชีพติดตัว เมื่อพ้นโทษจะได้มีงานทำ รวมทั้งแก้ไข

ฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกจองจำอยู่ ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่เป็นภัยต่อสังคม และสามารถอยู่ร่วมสังคมได้อย่างปกติสุข

3. การให้สวัสดิการและสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง ทั้งในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ / ทัณฑสถาน และเมื่อได้รับการปลดปล่อย

4. การเสริมสร้างสมรรถภาพงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้การศึกษอบรม และพัฒนาการบริหารงานบุคคล เพื่อธำรงไว้ซึ่งประสิทธิภาพของการราชทัณฑ์ (กรมราชทัณฑ์, รายงานประจำปี 2541)

การบริหารงานในยุคปี ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การบริหารงานราชทัณฑ์ จะต้องอาศัยคุณภาพของคนเป็นสำคัญ การทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ประกอบไปด้วยบุคลากรที่มีทักษะ และความสามารถแตกต่างกันร่วมกันทำงาน ดังนั้น การบริหารงานในยุค ค.ศ. 2000 จึงต้องดึงศักยภาพของทีมงานแต่ละคนออกมาประสานกันให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรให้มากที่สุด ซึ่งปัญหาการบริหารงานราชทัณฑ์ จะต้องเผชิญกับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดังนี้

1. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ความตื่นตัวด้านประชาธิปไตยทำให้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โดยเฉพาะการตรวจสอบ การเรียกร้อง และการร้องเรียนการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และมีความสนใจและการรับรู้การทำงานของรัฐมากขึ้น การบริหารงานราชทัณฑ์ก็เช่นกันจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของงานให้สาธารณชนได้ทราบและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด การอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีช่องทางในการร้องทุกข์เพื่อตรวจสอบการทำงานของฝ่ายราชทัณฑ์มากขึ้น ซึ่งเป็นแนวโน้มของกระแสการเมืองในระบบประชาธิปไตยกระแสหนึ่งนั่นเอง

2. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสเศรษฐกิจของโลกโดยเฉพาะกระแสการตื่นตัวในการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจการสาธารณะซึ่งรัฐเคยดูแล

อยู่ก่อน กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลต่อกระทบบต่องานราชทัณฑ์ ทำให้มีการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนในการบริหารงานราชทัณฑ์มากขึ้น ดังนั้นการปรับตัวของฝ่ายราชทัณฑ์เพื่อรับกระแสการเติบโตของเศรษฐกิจโดยภาคเอกชนดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะค่อนข้างกว่ากิจการภาครัฐอื่น ๆ แต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นับว่าเปลี่ยนโฉมหน้าของราชทัณฑ์ที่ถือว่าเป็นงานด้านความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ ไม่ควรให้เอกชนเข้ามาเกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวภายในระยะหลัง โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จึงนับว่าเป็นผลจากการปรับตัวของงานราชทัณฑ์ต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นการจำกัดบทบาทของภาครัฐ และส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนดังกล่าว

3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัด คือ การที่สังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางการสื่อสารคมนาคมทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวและติดต่อทางธุรกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ และเกิดปัญหาอาชญากรข้ามชาติและผู้ต้องขังชาวต่างประเทศในประเทศต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ผู้ต้องขังชาวต่างประเทศที่เข้ามารับจ้างแรงงาน หลบหนีเข้าเมือง ยาเสพติดและอาชญากร ระบบการราชทัณฑ์ของไทย จึงต้องปรับกิจกรรมให้เป็นสากลมากขึ้นและให้ความสนใจต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้การเปลี่ยนแปลงจากแรงงานคนไปสู่การใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ในการเก็บประวัติผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ฯลฯ ดังนั้นการบริหารงานราชทัณฑ์ในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสของการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ได้เข้ามากระทบต่อระบบการบริหารงานราชทัณฑ์ที่ล้าสมัย ไปสู่ระบบการบริหารงานที่ทันสมัยบนรากฐานของข้อมูล และการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพแทนแรงงานคนมากยิ่งขึ้น (นัทธี จิตสว่าง, 2540 : 21-23)

นอกจากนี้ วิทยา สุริยะวงศ์ (2540) กล่าวว่า การบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคนานาประการ ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ได้มีการศึกษาสำรวจอย่างเป็นทางการ ในระหว่างการจัดทำแผนทิศทางการกรมราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า (2535 - 2545) ซึ่งจัดทำโดยสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในระบบราชการ (ส.ป.ร.) พบว่า หลายปัญหาอยู่ในขั้นวิกฤต อาทิเช่น ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ปัญหาขาดแคลนแผนปฏิบัติงาน ปัญหาขาดแคลนอัตรากำลังและอัตรากำลังที่มีอยู่ขาดประสิทธิภาพ ปัญหารูปแบบเรือนจำที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ปัญหาขาดรูปแบบวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ชัดเจน ตลอดจนปัญหาที่ถูกสาธารณชนวิจารณ์อยู่เสมอในเรื่องบทบาทในการช่วยผู้ต้องขังให้กลับสู่สังคม (Reintegration) ที่ยังไม่เห็นผลชัดเจน ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น และหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติภูมิและภาพลักษณ์ของประเทศได้

งานราชทัณฑ์เป็นงานป้องกันสังคมโดยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ในปัจจุบันปรัชญาของงานราชทัณฑ์ คือการลงโทษเพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดีของสังคม แต่การนำผู้กระทำความผิดไปคุมขังไว้เป็นระยะเวลาอันเกินกว่าความจำเป็นนั้น ไม่เกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ เนื่องจากผู้กระทำความผิดจะมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม และไม่สามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อีก นอกจากนี้ การใช้เรือนจำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการลงโทษมาเป็นสถานที่แก้ไขคนนั้นเป็นสิ่งที่สำเร็จได้ยาก เนื่องจากสภาพเรือนจำมีความลำบากยากแค้นและความกดดันมาก (Pain of Imprisonment) เรือนจำจึงเป็นสถานที่ลงโทษมากกว่าสถานที่แก้ไข กรมราชทัณฑ์จึงต้องมุ่งลดจำนวนผู้ต้องขังให้เหลือน้อยที่สุดโดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคม และเป็นหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ที่จะต้องเร่งรัดประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้สังคมยอมรับว่า มาตรการจำคุกควรใช้เฉพาะผู้กระทำความผิดร้ายแรงเท่านั้น และไม่ควรรนำมาใช้พร่ำเพรื่อเนื่องจากจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี รวมทั้งสังคมเองจะต้องเป็นผู้รับภาระนี้ไว้ทั้งหมด (วารสารราชทัณฑ์, 2540 : 21)

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง (Vocational Training)

เป็นกระบวนการปฏิบัติที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังประพฤติดนเป็นพลเมืองดีได้เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนมากไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง และขาดฝีมือในการทำงาน นักทัศนวิทยาในปัจจุบันมีความเห็นว่า "ปัญหาที่ยากที่สุด ในการบริหารเรือนจำ ก็คือการขจัดความเกียจคร้านของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงานย่อมจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางสุขภาพจิตและทางกายของผู้ต้องขัง ซึ่งจะนำไปสู่การก่อความวุ่นวาย หรือขาดความสงบเรียบร้อยในเรือนจำ" สมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง โดยให้ทัศนะไว้ว่า "ไม่มีสิ่งใดในเรือนจำและทัณฑสถานสำคัญยิ่งไปกว่าการจัดให้ผู้ต้องขังได้ฝึกโครงการวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและใช้แรงงานผู้ต้องขัง ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและแก่ตัวผู้ต้องขังเอง" มีดังนี้

เป้าหมายและความจำเป็นในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

1. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อการลงโทษ การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ที่มีมาแต่เดิม และที่เป็นอยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ ดังเช่น ในสมัยโบราณนิยมการลงโทษผู้ต้องขังด้วยการให้เป็นพลกรรเชียงเรือ และให้ทำงานหนักแม้ในปัจจุบัน ก็มีความเห็นว่า ผู้ต้องขังเป็นผู้ประทุษร้ายต่อสังคม สมควรที่จะถูกลงโทษให้ได้รับความลำบากยากเข็ญโดยการให้ทำงานในระหว่างถูกคุมขังด้วย เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นถือเป็นเยี่ยงอย่าง
2. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อปลูกฝังนิสัยการทำงาน ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือนจำส่วนใหญ่มักมีความเกียจคร้านในการทำงาน ไม่ชอบการประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ฉะนั้นการกำหนดระเบียบให้ผู้ต้องขังทำงาน หรือฝึกฝนอบรมอาชีพในระหว่างที่ควบคุมตัวอยู่ จึงเป็นไปเพื่อเพาะนิสัยการทำงานให้แก่ผู้ต้องขัง ให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์จากการทำงานนั้น ๆ ด้วย
3. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เพื่อเหตุผลการปกครองและรักษาระเบียบวินัย ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน มักจะมีความรู้สึกกระวนกระวายใจหงุดหงิดเพราะถูกจำกัดอิสระภาพ การปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงาน หรือใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ย่อมเป็นผลให้ผู้ต้องขังว่าวุ่น และแสดงออกด้วยการฝ่าฝืนระเบียบวินัย

หรือร่วมมือกันก่อความวุ่นวายในเรือนจำและทัณฑสถานขึ้น ฉะนั้น การจัดให้ผู้ต้องขังได้ทำงานเต็มเวลา ย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะขจัดเสียซึ่งความคิดฟุ้งซ่านของผู้ต้องขัง และยังเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังอีกด้วย

4. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายของรัฐ เนื่องจากการควบคุมผู้ต้องขังนั้นต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูและในการจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ สำหรับการควบคุม และแก้ไขปรุงแต่งผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพ หรือใช้แรงงาน เพื่อหารายได้ ไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียน เพื่อแบ่งเบาภาระทางงบประมาณของประเทศซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด โดยเรือนจำและทัณฑสถาน จะจ่ายเงินรางวัลปันผลให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อเป็นเครื่องตอบแทนความวิริยะอุตสาหะของผู้ต้องขัง ในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ เพื่อเป็นการเกื้อกูลสงเคราะห์ผู้ต้องขังด้วย

5. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ องค์การสหประชาชาติ ได้เสนอแนะว่า การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทางเกษตรกรรม หรือปลูกสวนป่า นอกจากนั้นยังอาจรวมถึงการให้มาตรการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำที่สอดคล้องกับระบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง อาทิ ในประเทศอังกฤษได้ มีรูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังทำงานสาธารณะทดแทนการถูกลงโทษจำคุก (The Community Service by Offenders)

6. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังภายหลังจากพ้นโทษ เรือนจำและทัณฑสถานจะต้องพัฒนาการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ให้มีความรู้และประสบการณ์ในการฝึกวิชาชีพ จนสามารถประกอบหาเลี้ยงชีพได้ ภายหลังจากพ้นโทษแล้ว ดังเช่น ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ข้อ 71(4) ที่ว่า "เท่าที่สามารถ จะทำงานได้งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำ จะต้องเป็นงานที่คงไว้ หรือเพิ่มพูนความสามารถ ของผู้ต้องขัง ในอันที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต ภายหลังจากได้รับการปลดปล่อยไปแล้ว"

หลักการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังโดยทั่วไป

การกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ระบบก้าวหน้า ได้ใช้กลไกการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เป็นแนวทางพิจารณาการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังกอปรด้วย แนวความคิดของนักทัณฑวิทยาสสมัยใหม่และตามนัยของคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานและเป้าหมายของระบบอาญายุติธรรมแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

1. โครงการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง จะต้องเป็นไปเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานทั่วไป
2. การให้การศึกษาวินิจฉัยแก่ผู้ต้องขัง จะต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงอายุ พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์ หรือการเคยผ่านงานมาก่อน ความสมบูรณ์ทางร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนระยะเวลาการต้องโทษเป็นเงื่อนไขประกอบการพิจารณา
3. ครูฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง จะต้องมีความรู้หรือประกาศนียบัตรแสดงพื้นฐานความรู้และความสามารถ ที่จะทำการอบรมผู้ต้องขังในระดับมาตรฐานเดียวกัน กับสถาบันการศึกษาภายนอกทั่วไป
4. เรือนจำและทัณฑสถาน จะต้องมีความสามารถในการติดต่อขอความร่วมมือจากปัจจัยชุมชน หรือสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อส่งเสริมการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ในเรือนจำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. ผู้ต้องขังที่ผ่านการทดสอบในสาขาวิชาชีพ จะต้องได้รับประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถด้วย
6. การจัดการฝึกวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ จะต้องวางแผนให้สอดคล้องกับแผนการปลดปล่อย หรือแผนการพักการลงโทษด้วย (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523)

นอกจากนี้ โครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานต่าง ๆ ที่กรมราชทัณฑ์ฝึกอบรมให้กับผู้ต้องขังในปัจจุบัน อาทิเช่น (กองแผนงาน, กรมราชทัณฑ์ เอกสารโรเนียว, 2541)

โครงการฝึกวิชาชีพช่างไม้ การฝึกวิชาชีพประเภทนี้ ได้ทำกันอย่างกว้างขวาง ในเรือนจำและทัณฑสถานทั้วราชอาณาจักร ประกอบด้วย การทำตู้ โต๊ะ เก้าอี้ และเครื่อง ตกแต่งบ้านเรือน งานฝึกวิชาชีพประเภทนี้ เป็นงานที่จะต้องใช้สติปัญญา ความชำนาญ และความละเอียดในงานมาก่อนเป็นสำคัญ

โครงการฝึกวิชาชีพจักสาน เป็นการฝึกวิชาชีพประเภทละเอียดประณีต และใช้ เวลามาก ขณะนี้นิยมปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในเรือนจำและทัณฑสถานเกือบทุกแห่ง เช่น การฝึกวิชาชีพจักสานเกี่ยวกับไม้ไผ่ หวาย และย่านลิเภา โดยนิยมการผลิตในรูปแบบลักษณะ ต่าง ๆ เช่น ฝาชี มู่ลี่ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ประจำบ้าน เป็นต้น

โครงการฝึกวิชาชีพทางช่างยนต์ ให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการซ่อมแซมและ แก่เครื่องยนต์ อาทิ การซ่อมเครื่องยนต์ หรือการเคาะพ่นสีรถยนต์ การปะผุ เป็นต้น

โครงการฝึกวิชาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ นับเป็นกิจกรรมการฝึกวิชาชีพ ที่สำคัญส่วนหนึ่ง ขณะนี้ได้ดำเนินการเร่งรัดการฝึกวิชาชีพ ทางการเพาะปลูกแก่ผู้ต้องขัง ทั้งที่เป็นพืชล้มลุกและไม่ยืนต้น ส่วนการเลี้ยงสัตว์ ก็ได้ส่งเสริม ให้มีการเลี้ยงสุกร โค กระบือ เป็ด ไก่ และสัตว์น้ำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งได้จัดตั้ง ศูนย์พัฒนาการเกษตร เพื่อให้เป็นศูนย์รวบรวมวิชาการด้านวิชาการเกษตร และส่งเสริม ให้ผู้ต้องขังเรียนรู้ในด้านเกษตรกรรมที่ถูกต้อง

โครงการฝึกวิชาชีพทางด้านก่อสร้างและโยธา ได้แก่ ช่างก่อสร้าง ช่างปูน และ งานโยธาอื่น ๆ

โครงการฝึกวิชาชีพทางด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ การทอผ้า การกรอด้วยด้วย เครื่องจักร การพิมพ์ การตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องหนัง รวมทั้งอุตสาหกรรมเบาอื่น ๆ

โครงการฝึกวิชาชีพทางการทอและถัก ได้แก่ การทอผ้า การทอพรมเช็ดเท้า ด้วยโยกบมะพร้าว ปอแก้ว หรือวัสดุอื่น ๆ ส่วนการถัก เป็นงานค่อนข้างประณีต เช่น การถักเสื้อผ้า ถักไหม

โครงการฝึกวิชาชีพเบ็ดเตล็ด เป็นการฝึกวิชาชีพทางด้าน ช่างตัดผม ดัดผม และงานอดิเรก (Hobbies Shop) ตามความถนัดของผู้ต้องขัง รวมทั้งการจัดให้ผู้ต้องขัง ทำงานในหน่วยสุทกรรม การรักษาความสะอาด การตกแต่งสถานที่ การรับจ้างแรงงาน การขุดดินถมที่ และงานอื่น ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมแก่สภาพของผู้ต้องขังเป็นครั้งคราว นับเป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยเหตุผล และมีส่วนในการสร้างนิสัยผู้ต้องขังให้มีน้ำใจ รักการทำงานและมีความรับผิดชอบยิ่งขึ้น

ประวัติเรือนจำและการฝึกโครงการวิชาชีพ

เรือนจำเขต 6 ประกอบด้วย เรือนจำกลางกำแพงเพชร เรือนจำกลางนครสวรรค์ เรือนจำกลางพิษณุโลก เรือนจำจังหวัดตาก เรือนจำจังหวัดสุโขทัย เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เรือนจำจังหวัดพิจิตร เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์ และเรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยแต่ละเรือนจำมีประวัติความเป็นมา และการฝึกโครงการวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังดังนี้คือ

1. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำกลางกำแพงเพชร

เรือนจำกลางกำแพงเพชร เป็นราชการบริหารราชการส่วนกลางสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่เลขที่ 249 หมู่ 6 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เนื้อที่ภายในเรือนจำฯ 13 ไร่ 2 งาน 52 ตารางวา เนื้อที่ภายนอกเป็นบ้านพักเจ้าพนักงานเรือนจำฯ รวม 117 ไร่ 2 งาน 68 ตารางวา

เรือนจำกลางกำแพงเพชร แต่เดิมเป็นเรือนจำชั่วคราวหนองปลิง โดยสมัยนั้น นายประสงค์ ไชยเลิศ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดกำแพงเพชร ได้พิจารณาเห็นว่า เรือนจำจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่ในตัวเมือง ปัจจุบันคือ ทณฑสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชร เป็นสถานที่คับแคบ ไม่พอเพียงแก่จำนวนผู้ต้องขังในอนาคต จึงได้พิจารณาหาสถานที่ตั้งเรือนจำขนาดใหญ่เพื่อให้เพียงพอกับปริมาณจำนวนผู้ต้องขังที่จะมีอัตราเพิ่มมากขึ้น

ในที่สุด ก็ได้สถานที่ที่ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จึงได้ดำเนินการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหนองปลิงขึ้น ณ ที่นั้น ซึ่งมีระยะห่างจากตัวเมืองกำแพงเพชรประมาณ 5 กิโลเมตร ไปทางถนนสายกำแพงเพชร - สุโขทัย (ทิศเหนือของตัวเมือง) โดยนายทวี ชูทรัพย์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ สมัยนั้น ได้เป็นผู้เดินทางมาตรวจดูสถานที่ก่อสร้างเรือนจำแห่งใหม่ พร้อมทั้งได้กำหนดแบบแปลนแผนผังการก่อสร้าง ซึ่ง

การก่อสร้างได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2522 - 2528 เมื่อสร้างเสร็จแล้ว จึงได้ย้ายผู้ต้องขัง ส่วนหนึ่งไปควบคุม ณ เรือนจำชั่วคราวแห่งใหม่ โดยได้ทำงานเปิดที่ทำการเรือนจำแห่งใหม่ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2528 มาจนถึงปัจจุบันนี้

หน้าที่ในความรับผิดชอบ

เรือนจำกลางกำแพงเพชร มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลและคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2479 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เรือนจำกลางกำแพงเพชรได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยอนุโลมเท่าที่กำลังเงินงบประมาณ ประเพณี วัฒนธรรม และสถานการณ์ของประเทศจะอำนวย ภารกิจ ที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ การแก้ไขฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ต้องขังให้สำนึกผิด มีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีภายหลังพ้นโทษด้วยการจัดการศึกษาอบรม การฝึกวิชาชีพ

การจัดให้ผู้ต้องขังฝึกโครงการวิชาชีพ

การจัดให้ผู้ต้องทำงาน หรือการฝึกวิชาชีพ เป็นกิจกรรมปฏิบัติอย่างหนึ่งใช้ในการอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนมีความรู้และวิชาชีพติดตัว สามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวเมื่อพ้นโทษ เช่น ช่างเชื่อม ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ จักสาน ช่างปูนกระเบื้อง ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น
2. เพื่อเหตุผลทางการปกครองและรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำฯ เนื่องจากการทำงานเต็มเวลาจะทำให้ผู้ต้องขังไม่มีความคิดฟุ้งซ่าน กระวนกระวายใจหรือคิดถึงสิ่งที่กระทำผิดวินัยได้
3. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงานให้แก่ผู้ต้องขัง
4. เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้มีเงินสะสมไว้เป็นทุนสำหรับประกอบอาชีพ โดยเรือนจำจะจ่ายรางวัลปันผลให้แก่ผู้ต้องขังในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ

การจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ของเรือนจำกลางกำแพงเพชร

การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานหรือการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ได้ก่อให้เกิดผลงานหรือผลิตภัณฑ์ซึ่งทางเรือนจำฯ ได้นำไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ ดังนี้

1. เปิดจำหน่ายที่ร้านค้าน้ำเรือนจำกลางกำแพงเพชร
2. จำหน่ายในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ที่กรุงเทพมหานคร
3. จำหน่ายในงานวันพบญาติ ที่หน้าเรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร
4. จำหน่ายในงานต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดกำแพงเพชรจัดขึ้น
5. จำหน่ายในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ภาคใต้ ที่จังหวัดนครสวรรค์
6. จำหน่ายในงานนิทรรศการราชทัณฑ์ภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่

โครงการวิชาชีพที่เปิดสอน

ได้แก่ วิชาชีพช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ , ชัดทาสีเฟอร์นิเจอร์ วิชาชีพช่างเชื่อมโลหะ วิชาชีพช่างเฟอร์นิเจอร์รักไม้ วิชาชีพช่างตัดผมชาย วิชาชีพแกะสลักเฟอร์นิเจอร์ วิชาชีพจักสาน ช่างเย็บเสื้อผ้าสตรี (เรือนจำกลางกำแพงเพชร, บรรยายสรุปผล, 2541)

2. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำกลางนครสวรรค์

เรือนจำกลางนครสวรรค์ เป็นราชการบริหารราชการส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดนครสวรรค์ เลขที่ 401 ถนนโกสีย์ใต้ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อที่ภายใน 11 ไร่ เนื้อที่ภายนอกเรือนจำ เป็นบ้านพักเจ้าพนักงาน 15 ไร่ 2 งาน 72 ตารางวา ก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2453

หน้าที่ความรับผิดชอบ

เรือนจำกลางนครสวรรค์ มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลและคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอน และวิธีที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 1479 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เรือนจำกลางนครสวรรค์ ได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติโดยอนุโลม เท่าที่ กำลังเงินงบประมาณ ประเพณี วัฒนธรรม และสถานการณ์ของประเทศจะอำนวย การกิจที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ การแก้ไขฟื้นฟู สภาพจิตใจของผู้ต้องขังให้สำนึกผิด มีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นผลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ภายหลังพ้นโทษ ด้วยการจัดการศึกษา อบรมการฝึกอาชีพ ตลอดจนจรรยาบรรณการต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม

นโยบาย	การสนองนโยบาย
ด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้พิจารณา วิชาชีพที่ผู้ต้องขังสามารถนำไป ประกอบอาชีพได้	<ul style="list-style-type: none"> - เรือนจำฯ จะไม่เน้นการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่ไม่ได้ทักษะเชิงวิชาชีพแต่ได้จัดฝึกอาชีพที่สามารถนำไปเลี้ยงครอบครัวได้ ภายหลังพ้นโทษ - สำหรับการประสานการฝึกวิชาชีพโดยหลักสูตรของ สพร. หรือ กศน. ได้ติดตามกวดขันให้ผู้ต้องขังตั้งใจรับการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถสอบได้ และได้รับเอกสารรับรองหลักสูตรเตรียมเข้าทำงานหลักสูตรยกระดับฝีมือ แรงงาน แนะนำเอกสารรับรองดังกล่าวเป็นหลักฐานในการสมัครงาน ภายหลังพ้นโทษต่อไป

โครงการวิชาชีพที่เปิดสอนได้แก่ ช่างไม้ ช่างจักสาน เกษตร ช่างสีเฟอร์นิเจอร์ ช่างมุก ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม (เรือนจำกลาง นครสวรรค์, บรรยายสรุป, 2541)

3. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำกลางพิษณุโลก

เรือนจำกลางพิษณุโลกเป็นราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่อำเภอวังทอง ห่างจากศาลจังหวัดพิษณุโลก ศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพิษณุโลก ประมาณ 15 กิโลเมตร และห่างจากสถานีตำรวจภูธร อำเภอวังทอง ประมาณ 5 กิโลเมตร เนื้อที่ภายในเรือนจำ 32 ไร่ เนื้อที่ภายนอกเป็นบ้านพักเจ้าพนักงาน ฝึกวิชาชีพการเกษตร และปลูกสร้างสวนป่า 478 ไร่ เรือนจำยังมีหน่วยงานและที่ดินที่อยู่ในความรับผิดชอบอีก 2 แห่ง คือ

1. ทณฑสถานเปิดอรัญญิก ตั้งอยู่ที่ตำบลอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีเนื้อที่ 150 ไร่
2. สวนปาราชทัณฑ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลทับยายเชียง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีเนื้อที่ 218 ไร่

หน้าที่และความรับผิดชอบ

เรือนจำกลางพิษณุโลก มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2479 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เรือนจำกลางพิษณุโลก ได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยอนุโลม เท่าที่กำลังเงินงบประมาณ ประเพณี วัฒนธรรม และสถานการณ์ของประเทศจะอำนวย ภารกิจที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ การแก้ไข ฟื้นฟู สภาพจิตใจผู้ต้องขังให้สำนึกผิด มีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีภายหลังพ้นโทษ ด้วยการจัดการศึกษาอบรม การฝึกวิชาชีพ ตลอดจนจรรยาบรรณการด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม

ความรับผิดชอบในการควบคุมผู้ต้องขัง มีหน้าที่ให้การอบรม และฝึกวิชาชีพ นักโทษเด็ดขาด คดีอุกฉกรรจ์ และคดียาเสพติดที่ไม่ใช่คดีเสพที่มีกำหนดโทษสูงแต่ไม่เกิน 30 ปี และเป็นศูนย์กลางรับควบคุมนักโทษเด็ดขาดคดีอุกฉกรรจ์ที่มีกำหนดโทษสูงเกินกว่า 30 ปี ถึงประหารชีวิต ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ เพื่อรวมส่งต่อไปยังเรือนจำกลางบางขวาง

จังหวัดนนทบุรี เรือนจํากลางพิษณุโลกมีอัตราผู้ต้องขังปกติ จำนวน 1,600 คน อัตรา
 จํเต็มที่ 2,000 คน

การจัดให้ผู้ต้องขังฝึกโครงการวิชาชีพ

การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานหรือฝึกวิชาชีพ เป็นกิจกรรมปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ใช้ในการ
 อบรมแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนมีความรู้และวิชาชีพติดตัว สามารถออกไปประกอบ
 อาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังพ้นโทษ
2. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงานให้แก่ผู้ต้องขัง
3. เพื่อเหตุผลทางการปกครองและรักษาระเบียบวินัยของเรือนจํ เนื่องจาก
 ทำงานเต็มเวลา จะทำให้ผู้ต้องขังไม่มีความคิดฟุ้งซ่าน กระวนกระวายใจ หรือคิดถึงที่จะ
 กระทำผิดวินัย
4. เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้มีเงินสะสมไว้เป็นทุนสำหรับประกอบอาชีพ โดยเรือนจํจะ
 จ่ายรางวัลปันผลให้

การจําหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ของเรือนจํากลางพิษณุโลก

การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานหรือการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังได้ก่อให้เกิดผลงาน หรือ
 ผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ซึ่งทางเรือนจํได้นำไปจําหน่ายในงานต่าง ๆ ดังนี้

1. เปิดร้านจําหน่ายที่หน้าทัณฑสถานเปิดอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัด
 พิษณุโลก
2. เปิดจําหน่ายที่ร้านจําหน่ายสินค้า หน้าเรือนจํากลางพิษณุโลก
3. จําหน่ายในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ที่กรุงเทพฯ
4. จําหน่ายในงานวันพบญาติ หน้าเรือนจํากลางคลองเปรม กรุงเทพฯ
5. จําหน่ายเป็นครั้งคราวในงานต่าง ๆ ที่จังหวัดพิษณุโลกจัดให้มีขึ้น

โครงการฝึกวิชาชีพที่เปิดสอนได้แก่

โรงงานที่ 1 เป็นโรงงานช่างเย็บผ้า เย็บเบาะเก้าอี้ ช่างทอและดูแลเก็บรักษาวัตถุดิบกับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากโรงงานต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบและเตรียมนำออกจำหน่าย

โรงงานที่ 2 ให้การฝึกวิชาชีพทางด้านช่างเชื่อมโลหะ ทั้งที่เป็นของใช้เฟอร์นิเจอร์ ตกแต่งบ้านและอุปกรณ์การก่อสร้างอาคารโดยทั่วไป

โรงงานที่ 3 เป็นโรงงานที่ให้การฝึกวิชาชีพทางช่างจักสาน และประดิษฐ์กรรมที่ใช้วัสดุพื้นบ้าน เช่น หวายและไม้ไผ่ เป็นต้น

โรงงานที่ 4 ให้การฝึกวิชาชีพทางด้านช่างไม้ประดิษฐ์ การแกะสลักไม้ การใช้เศษวัสดุประเภทไม้ ดัดแปลงประยุกต์ใช้ให้มีคุณค่า อีกส่วนหนึ่งของโรงงานทำการฝึกวิชาชีพช่างทาสีทั้งไม้และโลหะ

โรงงานที่ 5 เป็นโรงงานแปรรูปไม้ กับทั้งให้การฝึกวิชาชีพทางช่างไม้ครุภัณฑ์และช่างปูน

โรงงานที่ 6 เป็นโรงงานฝึกวิชาชีพทางช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน และของใช้ในสำนักงานประเภทต่าง ๆ ที่ทำจากผลิตภัณฑ์ไม้ โรงงานนี้มีเครื่องมือทุนแรงมากกว่าโรงงานอื่น ๆ (เรือนจากลางพิษณุโลก, บรรยายสรุป, 2541)

4. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดตาก

เรือนจำจังหวัดตากปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 18 หมู่ที่ 9 ตำบลวังหิน อำเภอเมืองจังหวัดตาก สร้างโดยเงินงบประมาณแผ่นดินด้วยงบ 4,362,400 บาท จ่ายสร้างจริง 3,539,000 บาท โดยห้างหุ้นส่วนเสริมธุรกิจ เริ่มก่อสร้าง เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2510 การควบคุมการก่อสร้างโดยช่างผู้ควบคุมงานจากกรมราชทัณฑ์ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2510 รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 68 ไร่ 1 งาน 75 ตารางวา อาณาเขตภายในเรือนจำมีเนื้อที่ 11 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา กำแพงรอบเรือนจำ ทั้ง 4 ด้านมีความยาวรวม 5.52 เมตร โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่ออิฐถือปูน กำแพงสูง 5.70 เมตร หนา 0.20 เมตร ปัจจุบันได้ทำการเสริมกำแพงให้สูงขึ้นอีก 0.50 เมตร เป็นความสูงทั้งสิ้น 6.20 เมตร

หน้าที่ความรับผิดชอบ

เรือนจำจังหวัดตากมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของเจ้าพนักงานของผู้มีอำนาจตามกฎหมายและขั้นตอนวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายพิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่

1. ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน พิจารณาไต่สวนและอุทธรณ์ - ฎีกา
2. ผู้ต้องขังทุกประเภทที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี และมีหน้าที่ในความรับผิดชอบในการดำเนินงานให้ไปตามแผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ใน 3 ภารกิจหลักคือ
  - 2.1 การควบคุมผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ
  - 2.2 การแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษแล้ว
  - 2.3 เสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการวิชาชีพที่เปิดสอน ได้แก่ ช่างไม้ ช่างจักสาน ช่างแกะสลัก ช่างเชื่อม ช่างสี ช่างไฟฟ้า เกษตรกรรม ช่างตัดผม ช่างประกอบหลอดไฟฟ้า (เรือนจำจังหวัดตาก, บรรยายสรุป, 2541)

5. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดสุโขทัย

เรือนจำจังหวัดสุโขทัย เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ถนนศรีอินทราทิตย์ ตำบลธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ห่างจากศาลากลางจังหวัดสุโขทัยประมาณ 200 เมตร และห่างจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสุโขทัย ประมาณ 100 เมตร เนื้อที่ภายในเรือนจำ 10 ไร่ 99 ตารางวา เนื้อที่ภายนอกเป็นบ้านพักเจ้าพนักงาน 16 ไร่ 1 งาน 67 ตารางวา เรือนจำยังมีหน่วยงานและที่ดินอยู่ในความรับผิดชอบดูแล 1 แห่ง คือ

เรือนจำชั่วคราววังตะคร้อ ตั้งอยู่ตำบลวังตะคร้อ อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย เนื้อที่ 525 ไร่

วัตถุประสงค์ในการฝึกโครงการวิชาชีพ

ดำเนินการฝึกโครงการวิชาชีพตามความนัดของผู้ต้องขัง เพื่อพัฒนาคุณภาพ ทางด้านการฝึกโครงการวิชาชีพประเภทต่าง ๆ ของผู้ต้องขังมีภาระที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อ แก้ไข ฟื้นฟู สภาพจิตใจของผู้ต้องขัง มีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีหลัง พ้นโทษ นอกจากนี้ให้ผู้ต้องขังฝึกโครงการวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับวัสดุในท้องถิ่น เพื่อหา รายได้มาเป็นทุนหมุนเวียนในการฝึกวิชาชีพ และคืนให้แก่ผู้ต้องขังในลักษณะเงินปันผล ตามความสามารถในสร้างผลงานของแต่ละบุคคล

โครงการฝึกวิชาชีพที่เปิดสอน

ได้แก่ ช่างไม้ ช่างสี ช่างตัดผม ช่างปูน ช่างเชื่อมโลหะ เกษตรกรรม (เรือนจำ จังหวัดสุโขทัย, บรรยายสรุป, 2541)

6. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดอุทัยธานี

เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัด กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่เลขที่ 23 ถนนศรีอุทัย ตำบลอุทัยใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี มีเนื้อที่ภายในเรือนจำ 4 ไร่ 2 งาน เนื้อที่ภายนอกเรือนจำ 4 ไร่ เป็นบ้านพัก เจ้าพนักงานนอกจากนี้ยังมีที่ดินกำลังขอตังเป็นเรือนจำชั่วคราวอยู่ในท้องที่ตำบลท่าโพ อำเภอหนองขาหย่าง เนื้อที่ประมาณ 39 ไร่เศษ กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติให้ใช้แล้ว กำลัง ขอใช้เพิ่มอีก 15 ไร่

หน้าที่ความรับผิดชอบ

เรือนจำจังหวัดอุทัยธานีมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุม อบรมและ ฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของเจ้าพนักงานผู้มี อำนาจตามกฎหมาย ตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

1. ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน พิจารณาไต่สวน อุทธรณ์ฎีกา
2. ผู้ต้องขังทุกประเภทที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี
3. ผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งมีกำหนดโทษเกิน 15 ปี เพื่อรวบรวมส่งเรือนจำที่มี

อำนาจการควบคุม

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับผู้ต้องขังของสหประชาชาติโดยอนุโลม เท่าที่กำลังเงินงบประมาณ ประเพณี วัฒนธรรม และสถานการณ์ของประเทศจะอำนวย ภารกิจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ การแก้ไข พื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ต้องขังให้สำนึกผิด มีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริต และอยู่ร่วมกับสังคมด้วยดี ภายหลังพ้นโทษจากเรือนจำไปแล้ว โดยการจัดการศึกษาอบรม การฝึกวิชาชีพ ตลอดจนสวัสดิการด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม

การจัดให้ผู้ต้องขังฝึกโครงการวิชาชีพ

การจัดให้ผู้ต้องขังฝึกโครงการวิชาชีพเป็นกิจกรรมปฏิบัติอย่างหนึ่ง อันเป็นกลไกใช้ในการอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนมีความรู้และมีวิชาชีพติดตัว สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังพ้นโทษ
2. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงานให้แก่ผู้ต้องขัง รู้จักใช้เวลาและคุณค่าของการทำงาน รู้จักการให้อภัย เสียสละและเคารพกฎหมายของบ้านเมือง
3. เพื่อผลทางการปกครองและรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำ เนื่องจากการทำงานเต็มเวลาจะทำให้ผู้ต้องขังไม่มีความคิดฟุ้งซ่านกระวนกระวายใจ หรือคิดที่จะกระทำผิดวินัยได้
4. เพื่อผู้ต้องขังจะได้มีเงินสะสมไว้เป็นทุนสำหรับประกอบอาชีพ โดยเรือนจำจะจ่ายรางวัลปันผลให้แก่ผู้ต้องขังที่มีส่วนทำงาน และมีรายได้ในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ

การจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของเรือนจำจังหวัดอุทัยธานี

การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานหรือการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ได้ก่อให้เกิดผลงานหรือผลิตภัณฑ์ซึ่งทางเรือนจำได้นำไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ ดังนี้

1. เบิกจำหน่ายที่ร้านค้าหน้าเรือนจำจังหวัดอุทัยธานี
2. จำหน่ายในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ที่บริเวณสวนอัมพร กรุงเทพฯ
3. จำหน่ายในงานวันพบญาติที่บริเวณหน้าเรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพฯ
4. จำหน่ายในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่
5. จำหน่ายในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดนครสวรรค์
6. จำหน่ายเป็นครั้งคราวในงานเทศกาลท้องถิ่นที่จังหวัดอุทัยธานี

โครงการวิชาชีพที่เปิดสอน ได้แก่

วิชาชีพช่างไม้ วิชาชีพช่างเสริมสวย วิชาชีพช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ กลุ่มสนใจทอพรหมเช็ดเท้า วิชาชีพช่างปูน ช่างเชื่อมโลหะ วิชาชีพช่างตัดผมช่างสีเฟอร์นิเจอร์ วิชาชีพช่างไฟฟ้า (เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี, บรรยายสรุป, 2541)

7. ประวัติและความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดพิจิตร

เรือนจำจังหวัดพิจิตรแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านฝั่งเดียวกับศาลากลางจังหวัดพิจิตร บริเวณหน้าโรงเรียนพิจิตรพิทยาคมเก่า เนื่องจากอยู่ในย่านชุมชนบริเวณสถานที่คับแคบ ประกอบกับอาคารต่าง ๆ ของเรือนจำชำรุดทรุดโทรมมาก ทางราชการจึงได้ย้ายออกมาทำการก่อสร้างเรือนจำจังหวัดพิจิตรแห่งใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2495 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งในปัจจุบัน มีเนื้อที่ทั้งหมดรวมกัน 18 ไร่เศษ เป็นเนื้อที่ภายใน 8 ไร่

วัตถุประสงค์ในการฝึกโครงการวิชาชีพ

ดำเนินการฝึกโครงการวิชาชีพผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ความต้องการของตลาดตามความถนัดของผู้ต้องขัง พัฒนาคุณภาพของผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพประเภทต่าง ๆ การจัดหาวัสดุฝึก การหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อหารายได้มาเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป

โครงการวิชาชีพที่เปิดสอน ได้แก่ ช่างไม้ ช่างเดินไฟฟ้าภายในอาคารและซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม (เรือนจำจังหวัดพิจิตร, บรรยายสรุป, 2541)

8. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์

ประวัติความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์โดยย่อ เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๖ ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน แต่พอทราบประวัติเพียงเล็กน้อย จากคำให้การของขุนราชการอุทิศ ซึ่งเป็นพระมรงค์ คนที่ 5 ท่านได้กล่าวไว้ในคำบันทึกให้การจากหลักฐานของราชพัสดุจังหวัดเพชรบูรณ์ แฟ้มที่ 46 หน้า 5 ตอนหนึ่งว่า เดิมข้าฯ อยู่บ้านเขมร ถนนวรจักร อำเภอสามพันรังค์ จังหวัดพระนคร รัชการเป็นมหาดเล็กของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ พระยาเพชรรัตนราชสงคราม ได้ถูกย้ายมาเป็นสมุหเทศาภิบาล มณฑลเพชรบูรณ์ ได้ไปกราบทูลขอข้าฯ จากสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งขณะนั้นพระองค์ดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย พระองค์ทรงอนุญาตให้ข้าฯ มารับราชการที่มณฑลเพชรบูรณ์ เมื่อ ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) มาพักอยู่กับหลวงสำราญ คลังมณฑลเพชรบูรณ์ ต่อมาข้าฯ ก็ได้บรรจุเป็นพัสดุมณฑล รับราชการอยู่จนถึง พ.ศ. 2449 ทางราชการเรียกท่านเจ้าคุณเพชรรัตนไปประชุมที่กรุงเทพฯ แล้วแต่งตั้งให้หลวงนิกรเกียรติคุณ ปลัดเทศาภิบาลเป็นผู้รั้งตำแหน่งชั่วคราว ในระหว่างนั้นขุนทิพยโยธา (ปุก) พระมรงค์เรือนจำ มีความผิดฐานปล้นยักโทษออกไปทำผิดนอกเรือนจำ ทางราชการจึงให้ขุนทิพยโยธา (ปุก) ออกจากราชการ และแต่งตั้งให้ข้าฯ มาดำรงตำแหน่งแทนขุนทิพยโยธา ซึ่งข้าฯ ก็เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นพระมรงค์ คนที่ 5 และที่ดินของเรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์ขณะนั้นตั้งอยู่ ณ ฝั่งตรงข้ามกับวัดไตรภูมิ ปัจจุบัน คือ ที่ทำการประปา และโรงจ่ายกระแสไฟฟ้าของจังหวัดเพชรบูรณ์ ขณะนี้ แม่ภรรยาของข้าฯ เล่าให้ฟังว่า ที่ตรงนี้เดิมเป็นจวนของเจ้าพระยาพุ่ม เจ้าเมืองเพชรบูรณ์คนก่อน

พอจับใจความได้ว่า เมื่อ พ.ศ. 2449 นั้น คุณเดิมตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดไตรภูมิ ปัจจุบันคือ ที่ทำการประปา และโรงจ่ายกระแสไฟฟ้าจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามแผนผังเลขที่ (1) พอที่จะสังเขป ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2472 ได้ย้ายเรือนจำมาปลูกสร้าง ณ ที่แห่งใหม่ ตามเลขที่ทะเบียนหนังสือที่ 628/12006 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2470 โดยหนังสือกระทรวงการคลังที่ 486/17871 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2470 สั่งปลูกสร้างได้รื้อไปปลูกใหม่ในที่ดินแปลงหมายเลขที่ 6857 แต่ พ.ศ. 2472 แล้ว ตามแผนผังเลขที่ (2) และได้อยู่มาจนถึง พ.ศ. 2497 ทางเรือนจำได้งบประมาณก่อสร้างเรือนจำแห่งใหม่ ณ บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลเสด็จ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ (ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลแล้ว) ส่วนที่เดิมนี้อาจปัจจุบันเป็นสำนักงานเทศบาลเมือง

เพชรบูรณ์ เรือนจำแห่งใหม่นี้อยู่ทางทิศใต้ของตัวเมือง ห่างจากที่เดิมประมาณ 1 ก.ม. หรือห่างจากวัดภูเขาดินไปทางทิศใต้ประมาณ 300 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 17 ไร่เศษ และได้ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2497 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2502 กำแพงเรือนจำเป็นรั้วสังกะสีทั้ง 4 ด้าน มีอาคารต่าง ๆ เช่น ที่ทำการเรือนจำ เรือนนอนชาย เรือนนอนหญิง โรงครัว โรงเลี้ยง บ้านพักพัสดุ เรือนแถวเจ้าพนักงาน ป้อมยามตำรวจล้วนแต่เป็นอาคารไม้ทั้งสิ้น เก้าและชำระชุดทุดโทรมอย่างรวดเร็ว และไม่มั่นคงแข็งแรงไม่ปลอดภัยต่อการควบคุม

โครงการฝึกวิชาชีพ

ในด้านการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อให้มีวิชาติดตัวนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว เมื่อพ้นโทษออกไปแล้วนั้น ได้ตั้งโรงงานขึ้น คือ

โรงฝึกงาน 1 และโรงฝึกงาน 2 และการเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์

โรงงานฝึก 1 สามารถบรรจุผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกวิชาชีพ ภายในโรงงานได้ประมาณ 160 คน ภายในโรงฝึกงานยังแบ่งการฝึกวิชาชีพออกเป็น 3 หน่วยงานด้วยกัน คือ

ก. ช่างไม้เฟอร์นิเจอร์และครุภัณฑ์

ได้ฝึกสอนให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นช่างไม้อย่างถูกวิธี และหลักวิชาการ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับไม้ และเครื่องมือช่างไม้อย่างถูกต้อง อีกทั้งทางเรือนจำยังจัดหาเครื่องจักร เครื่องมือกล งานไม้ เพื่อให้งานไม้เฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ เรียบร้อย สวยงาม และได้มาตรฐานรวดเร็วขึ้น ต้องฝึกหัดให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การรักษาเครื่องมือ เครื่องจักรกล เพื่อการเป็นช่างที่ดี ทางเรือนจำได้จัดหาแบบอย่าง ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม ทนทาน มีประโยชน์ใช้สอยมากมายให้ทำเป็นการฝึกหัดงานไม้ไปในตัวด้วย

ข. ช่างไม้ก่อสร้าง

เป็นการฝึกวิชาชีพที่แยกผู้ต้องขังออกเมื่อไม่สามารถจะฝึกด้านช่างไม้ได้และมีความรู้ในด้านช่างก่อสร้างอยู่บ้าง เพราะงานประเภทนี้ไม่ปราณีตเรียบร้อยนัก ต้องฝึกหนักไปในทางก่อสร้างอาคาร และการอ่านแบบ ทั้งนี้ทางเรือนจำได้จัดให้ฝึกจากของจริง ในด้านพัฒนาเรือนจำ เช่น การต่อเติม ซ่อมแซม อาคารสถานที่หรือที่จะจัดทำขึ้นใหม่ โดยใช้แรงงานจากหน่วยงานนี้ เมื่อก่อนจะฝึกงานต้องอบรมชี้แจงให้เข้าใจถึงลักษณะของงานนั้น ๆ ก่อน

ค. ช่างปูน

เป็นวิชาแขนงหนึ่งของงานก่อสร้าง ทางเรือนจำได้เห็นความสำคัญของงานนี้ ได้ตั้งหน่วยงานฝึกวิชาชีพด้านนี้ขึ้น เพื่อผู้ต้องขังจะได้รับความรู้และประโยชน์ของปูนซีเมนต์ หิน ททราย และอิฐ ตลอดจนการทำคอนกรีตในการก่อสร้างอย่างถูกวิธี และถูกวิชาการ และเล็งเห็นความสำคัญต่อการก่อสร้าง อีกทั้งยังรับจ้างส่วนราชการบางส่วนทำงานเกี่ยวกับงานปูนแล้ว ทางเรือนจำยังได้สอนวิธีการปั้นอิฐซีเมนต์ เพื่อจะได้นำไปเป็นประโยชน์สำหรับครอบครัว และหมู่บ้านของตน ยังมีจำหน่ายให้กับประชาชนผู้สนใจที่ร้านค้าเรือนจำ ทางเรือนจำยังได้จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำอิฐดินซีเมนต์บล็อก และอิฐบล็อก เพื่อผู้ต้องขังได้ฝึกอบรมเป็นแบบอย่างนำไปประกอบอาชีพได้ หรือนำไปใช้ในครอบครัวได้เป็นอย่างดี และเสริมสร้างทักษะในการทำช่างปูน โดยการจัดทำหลักเขตสาธารณะ หลักเขตที่ดิน หลักเขตหมุดแผนที่ซีเมนต์ด้วย

โรงฝึกงาน 2 สามารถบรรจุผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกวิชาชีพภายในโรงฝึกงานนี้ได้ประมาณวันละ 120 คน ภายในโรงงานนี้ยังแบ่งออกเป็น 2 หน่วยงานด้วยกัน คือ

ก. ช่างเชื่อมโลหะ

เป็นวิชาชีพแขนงหนึ่ง ซึ่งเมื่อผู้ต้องขังได้รับฝึกอบรมและมีความชำนาญดีพอสมควร สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ทางเรือนจำได้ฝึกสอนในการเชื่อมไฟฟ้าและอ็อกเชื่อมแก๊ส อย่างถูกต้องตามวิธีการ อีกทั้งได้แนะนำการใช้อุปกรณ์ประจำตัวสำหรับช่างเชื่อม เครื่องมือ และความปลอดภัย ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนคุณสมบัติ และอันตรายของไฟฟ้าและแก๊ส ในการทำงานนั้น ทางเรือนจำได้จัดหางานให้ผู้ต้องขังช่างเชื่อมทำอยู่เสมอ เช่น ชุดสนามเหล็กผสมไม้ และยังมีส่วนราชการต่าง ๆ ส่งจ้างทำครุภัณฑ์ประเภทเหล็กผสมไม้ และชุดสนามเด็กเล่น อยู่เป็นประจำ

ข. จักสาน ทางเรือนจำได้จัดตั้งหน่วยงานจักสานขึ้น เพราะเล็งเห็นว่าเครื่องจักสานเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ใช้สอยภายในครัวเรือน จะขาดเสียมิได้กับเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทยที่ควบคุมมากับการทำไร่ ทำนา ในปัจจุบันนี้ เครื่องจักสานมีส่วนช่วยเศรษฐกิจของชาวชนบทเป็นอย่างมาก โดยนำเอาไม้ไผ่ และหวายมาประดิษฐ์เครื่องใช้สอยภายในบ้านประจำวัน ทางเรือนจำได้จัดการฝึกสอนอบรมเป็น

การฝึกวิชาชีพที่นับว่าได้ผลในด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านเศรษฐกิจ เช่น เครื่องมือจับสัตว์น้ำ ภาชนะบรรจุในการส่งเสริมเครื่องมือประกอบการกลกรรม และยังมีเครื่องจักสานที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมอีก เช่น กระเป่าถือ หรือภาชนะที่ใช้ภายในครอบครัว และการประกอบหน่วยกับภาชนะอื่น ๆ ให้ดูสวยงามขึ้นด้วย

การเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์

ก. การเกษตรกรรม ทางเรือนจำได้เล็งเห็นความสำคัญของการเกษตร เพราะประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม จึงได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้น ใช้พื้นที่ที่ว่างภายในและภายนอกเรือนจำ ดำเนินการเกี่ยวกับการเกษตรพืชไร่เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ทั้งในด้านทฤษฎี และการปฏิบัติในการเกษตรแผนใหม่ให้ผู้ต้องขังได้รู้ และเข้าใจถึงการปลูกบำรุงรักษา ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถนำไปปฏิบัติในการเพิ่มผลผลิตในไร่ นา ของตนเองได้ นอกจากนี้ยังให้ผู้ต้องขังเรียนรู้ถึงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และวัชพืชอย่างถูกวิธี ผลผลิตจากการเกษตรของเรือนจำ สามารถนำรายได้ให้แก่เรือนจำปีละจำนวนไม่น้อยทีเดียว

ข. การเลี้ยงสัตว์ การฝึกวิชาชีพด้านการเลี้ยงสัตว์ ทางเรือนจำได้ดำเนินการอยู่ 2 อย่าง คือ เลี้ยงไก่กระทง และเลี้ยงสุกรพันธุ์เนื้อ ทางเรือนจำได้เลี้ยงแบบฟาร์มถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การเลือกพันธุ์ การจัดโรงเรือน การบำรุงรักษา การควบคุมและกำจัดโรค ตลอดจนการสุขาภิบาล ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในภาคปฏิบัตินั้นทางเรือนจำได้จัดหาอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเลี้ยงสัตว์ และอาหารที่มีคุณภาพสูง เพื่อจะได้ผลผลิตที่มีปริมาณมากตามที่ต้องการ อีกทั้งได้จัดโปรแกรมในการทำงานให้ได้มาตรฐานเป็นขั้นตอนไว้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผิดพลาด สะดวกและง่ายแก่การตรวจสอบ ผู้ต้องขังที่ทำงานในการเลี้ยงสัตว์นี้ สามารถเอาเป็นแบบอย่าง และยังยึดเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดีเมื่อพ้นโทษออกไป (เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์, บรรยายสรุป, 2541)

9. ประวัติความเป็นมาของเรือนจำจังหวัดอุดรดิตถ์

เรือนจำจังหวัดอุดรดิตถ์เดิมตั้งอยู่ที่บริเวณธนาคารกสิกรไทย สาขาอุดรดิตถ์ ในปัจจุบัน ซึ่งอยู่กับศาลจังหวัดอุดรดิตถ์หลังเก่า เป็นบริเวณที่แออัด คับแคบ และสภาพเรือนจำเก่า อยู่ในย่านชุมชน ไม่สามารถจะขยายให้กว้างขวางได้อีก จึงได้ย้ายจากที่ดังกล่าว

มาสร้างเรือนจำแห่งใหม่ในที่ดินราชพัสดุ อยู่ในความครอบครองของกรมราชทัณฑ์ คือ สถานที่ตั้งเรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน

เรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่เลขที่ 3 ถนนประชานิมิตร ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2475 มีเนื้อที่ 70 ไร่ 96 ตารางวา ต่อมาศาลจังหวัดอุตรดิตถ์และเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ได้ขอแบ่งที่ดินก่อสร้าง ที่ทำการ คงเหลือเนื้อที่ในปัจจุบัน 60 ไร่ 96 ตารางวา เนื้อที่ภายในกำแพงเรือนจำ มีเนื้อที่ 8 ไร่ เรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์มีอายุถึงปัจจุบัน 66 ปี (พ.ศ. 2541)

ภารกิจหลักและความรับผิดชอบของงานเรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์ มีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ จะด้วยเรื่องที่ต้องโทษอะไรก็ตาม ภาระดังกล่าว ซึ่งทางเรือนจำได้ปฏิบัติโดยเริ่มจากรับตัววันแรก ถึงวันสุดท้ายในการปลดปล่อยออกไปสู่สังคมภายนอกนั้น ทางเรือนจำได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม ให้การศึกษาอบรม ด้านวิชาสามัญและวิชาชีพ สามารถนำความรู้ออกไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะขณะนี้ประชาชนทั่วไปภายนอก รวมทั้งนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ และเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต กำลังถูกมอมเมาด้วยยาเสพติดซึ่งเรียกว่า ยาบ้า คือรับประทานเข้าไปสู่ร่างกายแล้วก็เกิดอาการโรคบ้า และเสียชีวิตในที่สุด บุคคลเหล่านี้เมื่อเข้ามาต้องโทษในเรือนจำ ทางเรือนจำจะดำเนินการให้การบำบัดรักษาเป็นพิเศษ เพื่อให้เขาเหล่านั้นเลิกเสพติดโดยเด็ดขาด ซึ่งเป็นนโยบายของกรมราชทัณฑ์อยู่แล้ว แต่ในการดำเนินการงานของเรือนจำและทัณฑสถาน มีลักษณะดำเนินงานอยู่เพียงภายในกำแพงสี่เหลี่ยม บุคคลภายนอกไม่มีโอกาสจะได้ล่วงรู้ได้มากนัก

ฝ่ายฝึกโครงการวิชาชีพ

มีหน้าที่วางแผนและดำเนินการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ตามความต้องการของตลาด และความถนัดของผู้ต้องขัง พัฒนาทักษะของผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพ ตลอดจนการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ ด้านการฝึกวิชาชีพ การเตรียมความพร้อมด้านการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ (เหนือโทษไม่เกิน 6 เดือน) การจัดหาวัตถุดิบ การหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินทุนฝึกวิชาชีพควบคุมการใช้พาหนะที่จัดซื้อด้วยเงินทุนฝึกวิชาชีพ คัดเลือก

และควบคุมผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำฯ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิชาชีพที่เปิดสอน

ได้แก่ ช่างไม้ ช่างเชื่อมโลหะ ช่างแกะสลัก ช่างปูน ช่างตัดผม ช่างจักสาน ช่างเย็บเสื้อผ้า งานการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ (เรือนจำจังหวัดอุดรธานี, บรรยายสรุป, 2541)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง

ความหมายและความสำคัญของภูมิหลัง

มานิต มานิตเจริญ (2514) ได้ให้ความหมายดังนี้
ภูมิหลัง (นาม) หมายถึง ประวัติความเป็นอยู่ดั้งเดิม

รุจิเรข จิระเสวี (2529) ได้ให้ความหมายดังนี้
"ภูมิหลัง" หมายถึง สิ่งที่มีอยู่แล้ว และแสดงพื้นเพ ตลอดจนความเป็นมาของบุคคลนั้น

ชุลีพร ศรีเทวินทร์ (2529) ได้ให้จำกัดความของภูมิหลังไว้ว่า ภูมิหลัง หมายถึง ประวัติและลักษณะต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ภูมิลำเนา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา ความตั้งใจในการประกอบอาชีพ เหตุผลในการเข้าเรียน เหล่านี้เป็นต้น

อรชร ดิลกอุดมชัย (2530) กล่าวว่า บุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีภูมิหลังทางด้านครอบครัวแตกต่างกัน และครอบครัวก็นับเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมของแต่ละบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนอกเหนือจากพันธุกรรม

เสาวนีย์ จันทรเจิดศักดิ์ (2524) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์ คือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมซึ่งจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของคนนั้นอาจใช้คำว่า

"ตัวกระตุ้นทางสังคม" (Social Stimuli) แทนก็ได้ หมายถึง สิ่ง que กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมของแต่ละบุคคลให้มีลักษณะความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมแตกต่างกัน

ยัง และแมค (Young and Mack, 1951) ได้กล่าวว่า การศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นอยู่ดั้งเดิมของบุคคลนั้น โดยต้องมีการศึกษาถึงเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ลักษณะของการประกอบอาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลนั้น กล่าวได้ว่า การศึกษาถึงภูมิหลังของบุคคลเป็นการศึกษาถึงสภาพทางสังคมของบุคคลนั้นนั่นเอง

ดังนั้น "ภูมิหลังทางสังคม" จึงหมายถึง ประวัติความเป็นอยู่ดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล และส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น

จากความหมายของ "ภูมิหลังทางสังคม" ดังกล่าว คำว่า "ภูมิหลังทางสังคมของนักเรียน" จึงควรหมายถึง ประวัติความเป็นอยู่ดั้งเดิม และสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน โดยทั่วไปแล้ว อิทธิพลด้านสังคมที่มีบทบาทต่อพฤติกรรมของนักเรียนนั้น ควรจะเป็นด้าน ครอบครัว เชื้อชาติ ศาสนาเศรษฐกิจ การศึกษา ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษาถึงภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนจึงเป็นการศึกษาถึง ประวัติ ครอบครัว สภาพครอบครัว การเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียน

ซึ่งการศึกษาถึงประวัติความเป็นอยู่ดั้งเดิมของบุคคลใดนั้น ต้องมีการศึกษาถึงเชื้อชาติ ศาสนา ลักษณะของการประกอบอาชีพ ระดับการศึกษา สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ ของบุคคลนั้น นั่นก็คือการศึกษาถึงสภาพทางสังคมนั่นเอง (K.Young and R.W. Mack, 1951 อ้างใน จันทนีย์ กาญจนะโรจน์, 2529)

สุขุม ศรีบูรินทร์ (2525) ได้แบ่งสถานภาพทางสังคมออกเป็น 2 แบบ คือ

1. สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด (Ascribed Status) เป็นสิ่งหรือมรดกที่บุคคลได้มาแต่แรกเกิดโดยไม่คำนึงถึงความสามารถใด ๆ หรือสิ่งแวดล้อมใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น เพศ

อายุ เชื้อชาติ เครือญาติ ลักษณะร่างกาย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้มาเป็นมรดกสืบต่อเนื่องกัน มาแต่แรกเกิด

2. สถานภาพที่ได้มาภายหลัง (Achieved Status) เป็นสถานภาพที่บุคคลได้มา โดยความรู้ความสามารถ ความสำเร็จในหน้าที่การงาน เป็นการบ่งชี้ถึงสัมฤทธิ์ภาพของ บุคคลอันสามารถกล่าวได้ในประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 สถานภาพทางการศึกษา ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนจนจบชั้นระดับ ต่าง ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญญา เป็นต้น

2.2 สถานภาพทางอาชีพ ได้แก่ การเป็นครู แพทย์ ตำรวจ ทหาร นักธุรกิจ จากระดับธรรมดาจนถึงระดับสูงสุด เช่น เป็นอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ เป็นต้น

2.3 สถานภาพทางการเมือง ในสังคมย่อมมีการจัดระเบียบสังคม มีผู้ ปกครอง และผู้อยู่ใต้การปกครอง ปริมาณงาน ความรับผิดชอบ สิทธิหน้าที่ และอำนาจ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี มีสถานภาพต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่ง ตำแหน่งหัวหน้าทุกหน่วยงานมี สถานภาพสูงกว่าตำแหน่งใต้บังคับบัญชา เพื่อจะได้บริหารและสั่งการได้ตามสถานภาพ สังคมจึงได้กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับและกฎหมายไว้

2.4 สถานภาพทางเศรษฐกิจ บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมย่อมมีฐานะทาง เศรษฐกิจต่างกัน บางครอบครัวยากจนมีหนี้สิน มีชีวิตด้วยความอดขัดขัดสนยากไร้อนาคต จัดว่าเป็นคนจน บางครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจดีทรัพย์สินสมบัติมาก มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตก็นับว่าเป็นคนรวย เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี และอภิมหาเศรษฐี เป็นต้น

จากการศึกษาจะพบว่า โดยสรุปแล้วสถานภาพต่าง ๆ ของบิดามารดา ก็คือ การบอกตำแหน่งทางสังคมของบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งอยู่ในกลุ่มสถานภาพชั้นสังคม ลักษณะใดซึ่งจะอาศัยการพิจารณาปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ อาชีพ การศึกษา ความ มั่งคั่ง และรายได้หรือสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ ก่อให้เกิดความแตกต่างใน การดำเนินชีวิต และค่านิยมในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ เช่น บิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางชั้นสังคมสูง จะตระหนักถึงคุณค่าในการศึกษา เพื่อเกียรติ ชื่อเสียง และพยายามที่จะรักษาสถานภาพระดับเกียรติตนไว้ หรือในกลุ่มที่บิดามารดา หรือ

ผู้ปกครองที่มีสถานภาพชั้นสังคมต่ำ บิดามารดาหรือผู้ปกครองมักไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสูง ไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของการศึกษา ประกอบกับต้องมุ่งสนใจในการทำงาน เลี้ยงชีพ เพราะงานที่ทำไม่มั่นคง รายได้ไม่ดีจึงไม่สนใจตัวนักเรียนว่า จะประสบผลสำเร็จในการเรียนหรือไม่ หรือยิ่งพอใจที่นักเรียนออกมาช่วยเป็นแรงงานให้ครอบครัว (นิภาพรรณ แก่นคง, 2522)

นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางครอบครัวหรือภูมิหลังทางครอบครัวของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันล้วนมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อกิจกรรม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนทัศนคติของบุคคลทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกของมนุษย์ เริ่มจากที่ทุกคนเกิดมาเป็นสมาชิกของครอบครัวอันเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญ ภายในสถาบันครอบครัวจะมีโครงสร้างและหน้าที่ (Structure function) ซึ่งจะกำหนดแบบแผนความประพฤติและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวตลอดจนการแสดงความสัมพันธ์ต่อกัน (Francis J. Brown, 1962) ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2521) ได้ทำการศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนพบว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือสภาพแวดล้อมทางบ้าน องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียน และจากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชากรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2517) ซึ่งได้สรุปปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนดังนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งและส่งผลอย่างมากต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย
  - 1.1 การจัดหาอุปกรณ์ประกอบการเรียนให้เด็ก
  - 1.2 การลงทุนเพื่อการศึกษา
2. ทรรศนะต่อการศึกษาและอนาคตของเด็ก ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาและวางอนาคตของเด็กไว้เหมือนกับของตน
3. ลักษณะการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม นักเรียนต้องขาดเรียนออกกลางคันเพื่อช่วยแรงงานในบ้านหรือไร่นา
4. แบบแผนการพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนใหญ่ยึดการพนันและสุรา นักเรียนบางคนขาดเรียนเพราะตามผู้ปกครองไปบ่อนหรือเล่นการพนันนั่นเอง

5. สถานที่ตั้งของบ้านนักเรียนที่อยู่อาศัยไกลจากโรงเรียนเท่าไรก็ต้องเสียเปรียบทางการเรียนมากขึ้นเท่านั้น

6. ขนาดของครอบครัวนักเรียนที่มาจากครอบครัวใหญ่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวขนาดเล็ก

7. การศึกษาของบิดามารดาและบุคคลที่มีอายุสูงกว่านักเรียน ปรากฏว่าระดับการศึกษาของบิดามารดา ยิ่งสูงเท่าไรก็ยิ่งจะต้องความหวังให้เด็กได้รับการศึกษาสูงขึ้นเท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่แต่ละบุคคลได้รับ บุคคลแต่ละบุคคลจึงน่าจะมีความคิดความอ่าน ความเชื่อ มีพฤติกรรม ตลอดจนทัศนคติแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ และภูมิหลังทางครอบครัวของแต่ละบุคคลนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัวได้ให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแล เอาใจใส่ มีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ตลอดจนมีฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ในครอบครัวดีเพียงใด ดังเช่นที่ ชาลส์ ดับบลิว โคลเตอร์ (Charles W. Coulter อ้างใน พรทิพา หอมจันทร์ , 2529) ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ดีนั้นอาจนำไปสู่ปัญหาครอบครัวและกลายเป็นปัญหาสังคมได้ ลักษณะครอบครัวที่ส่งเสริมให้เด็กเป็นเด็กที่มีปัญหานั้น ได้แก่ ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพภายในบ้านไม่ดีเนื่องจากการขัดแย้ง ลำเอียง การทอดทิ้งลูก ไม่เอาใจใส่ และมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เหล่านี้เป็นต้น และในการที่นักเรียนจะมีโอกาสก้าวหน้า หรือประสบผลสำเร็จต่าง ๆ นั้นสิ่งที่เป็นปัจจัยและมีอิทธิพลต่อเขาก็คือ สภาพทางสังคม อันได้แก่ สถานภาพทางสังคมของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองนั่นเอง สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมทางบ้านของนักเรียนถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของ (บุคคล) ซึ่งคำว่า สังคมและสิ่งแวดล้อม (Social and Enviroment Status) นั้น อาจแปรความออกมาในรูปของความสัมพันธภาพภายในครอบครัว และสิ่งที่อยู่แวดล้อมบุคคลนั้น ได้แก่ จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด ระดับการศึกษาของบิดามารดา ถิ่นที่อยู่ รายได้ เศรษฐกิจ และสภาพที่อยู่อาศัย สภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันย่อมทำให้เกิดปัญหาและความสามารถของบุคคลแตกต่างกันด้วย จะเห็นได้ว่า ภูมิหลังของบุคคลซึ่งแตกต่างกันล้วนมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อความคิด ความอ่าน ทัศนคติ และ

พฤติกรรมของแต่ละบุคคล อันจะส่งผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมและทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทยดังกล่าวต่อไปนี้

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีผู้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลัง ดังนี้ คือ

สโมค (Smoke, 1957) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบนักศึกษาที่เรียนสำเร็จและไม่สำเร็จจากมหาวิทยาลัยอินเดีย พบว่า นักศึกษาที่เรียนไม่สำเร็จนั้นเป็นนักศึกษาที่มีภูมิสำเนาจากชนบทมากกว่านักศึกษาที่พักอยู่ หรือเป็นคนที่พักอาศัยอยู่ในตัวเมืองถึง 2 เท่า

คอสเตอร์ (Coster, 1959) ได้ทำการศึกษาค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะหรือสภาพทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 878 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งตามรายได้ของผู้ปกครอง จากการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีจำนวนมากกว่านักเรียนกลุ่มที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ปานกลางและต่ำ โดยนักเรียนกลุ่มที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ปานกลางและต่ำ

แอสเวิร์ธ (Ashworth, 1963) ได้ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยพื้นฐานสภาพแวดล้อมทางบ้านว่าแตกต่างกันหรือไม่ ในเรื่องสภาพแวดล้อมทางฐานะทางเศรษฐกิจสังคมและการศึกษาของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ใกล้ชิดและแรงกระตุ้นจากผู้ปกครอง เช่น ความรับผิดชอบที่มีต่อนักเรียน ปัญหาสุขภาพ โอกาสที่นักเรียนจะอ่านหนังสือและทัศนศึกษา ฯลฯ โดยศึกษาจากกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง ระดับ 5 และ 6 จำนวน 178 คน ที่แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้คาดไว้ (I.Q 150) และกลุ่มนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ต่ำกว่าที่คาดไว้ สำหรับนักเรียน ใช้แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผล และวุฒิภาวะ และใช้แบบสอบถามผู้ปกครอง ครูนักเรียน พยาบาล ผลจากการศึกษา พบว่า

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสังคมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่คาดไว้จะเอาใจใส่ และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับนักเรียนมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่คาดไว้ และประการสุดท้าย แรงกระตุ้นจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

แฟรงเคิล (Frankel, 1962) ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจะเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ขาดเรียนบ่อย ทำผิดวินัยมาก

ไซเดล (Scidel, 1970) ได้สำรวจความแตกต่างของทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ กับโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่เจริญแล้ว พบว่า สิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ที่ต่างกันมีผลต่อทัศนคติและค่านิยมด้วย

เคเมทซ์ บี คลัค (Kemesth B.Clack, 1967) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับการศึกษา อาชีพบิดามารดา รายได้บิดามารดา กับภาวะการศึกษาของบุตรหลานของชาวอเมริกันนิโกร จำนวน 1,519 คน ซึ่งเคยศึกษาอยู่ในวิทยาลัยหลายแห่ง จากการศึกษพบว่า

1. ระดับอาชีพของบิดามารดามีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเรียนของบุตร
2. ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการศึกษาของ บุตร ถ้าบิดามารดา หรือคนใดคนหนึ่งเคยเรียนจบมหาวิทยาลัยแล้ว จะมีแนวโน้มว่าบุตรหลานจะได้เรียนจบชั้นปริญญา แต่ถ้าบิดามารดาไม่เคยเรียนจบชั้นมหาวิทยาลัยจะมีแนวโน้มว่าบุตรหลานจะไม่จบระดับมหาวิทยาลัยด้วย
3. ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้ของบิดามารดา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับวิทยาลัยของบุตรหลานจากกลุ่มประชากรที่ศึกษา

แควร์ฟ (Kraft, 1969) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยใช้นักเรียนปีหนึ่งแผนกวิทยาศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 368 คน ตัวแปรที่ใช้ประกอบด้วย เพศ เชื้อชาติ ที่อยู่ อาศัย อาชีพของพ่อแม่ ชนิดของโรงเรียนที่จบมา คณะที่เลือก ผลปรากฏว่า

1. นักเรียนหญิงทำคะแนนได้สูงกว่านักศึกษาชาย
2. นักศึกษาที่มีเชื้อชาติจีนเรียนได้ดีกว่านักเรียนที่มีเชื้อชาติไทย
3. เด็กที่อยู่ในจังหวัดมีโอกาสเข้าเรียนน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร
4. บุตรข้าราชการ และนักธุรกิจ จะมีโอกาสเข้าเรียนมากกว่า และเรียนได้ดีกว่าบุตรเกษตรกรและลูกจ้าง
5. นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ (เดือนละ 500 บาท) สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้น้อยกว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง
6. คณะครุศาสตร์ และแพทยศาสตร์เป็นคณะที่เด็กเลือกเรียนมากที่สุด ส่วนคณะเกษตรศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี เป็นคณะที่มีผู้เลือกน้อยที่สุด

วอร์ริงตัน และแกรนท์ (Worthington and Grant, 1971) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จทางการเรียนโดยใช้นิสิตชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยยูทาห์ (Utah) เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยนิสิตชาย 1,270 คน และหญิง 990 คน จากการศึกษาพบว่า นิสิตที่มีบิดามารดามีรายได้สูงและปานกลางจะได้รับผลสำเร็จทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่ำกว่า เพราะฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะกำหนดทัศนคติ แรงจูงใจ และค่านิยมด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรที่ทำนายผลสำเร็จทางการเรียนได้ดีเรียงตามลำดับ ได้แก่ เพศของนิสิต สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ระดับความสำคัญของการตั้งเป้าหมายในวิชาการ รายได้ของครอบครัว บทบาทของการเลือกอาชีพในอนาคตและจำนวนเด็กในครอบครัว

อเล็กซานเดอร์ และซิมมอนส์ (Alexander and Simmons, 1975) ได้ศึกษา กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนอายุ 13 - 18 ปี จำนวน 80 คน ตัวแปรตามได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอาหรับ ภาษาฝรั่งเศสและวิชาเลขคณิต ส่วนตัวแปรอิสระมี 130 ตัวแปร ซึ่ง

มีตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมรวมอยู่ด้วย ผลการวิจัยพบว่า สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกวิชา ตัวแปรเหล่านั้นได้แก่อาชีพของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา รายได้ของครอบครัวและเงินเดือนของบิดา

ฮาร์เลย์ (Harley, 1976) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการเลือกลำดับตัวแปร และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนระหว่างนักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 จากการศึกษาของบิดามารดา และแรงจูงใจในการเรียนรู้จะช่วยให้ทำนายสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เซกตัน (Sexton, 1961) ที่ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของบุตรเป็นอย่างมาก

โชปรา (Chopra, 1976) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพของบิดามารดา กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างสุ่มจากนักเรียนมัธยมศึกษา อายุระหว่าง 14-17 ปี จำนวน 1,359 คน ในเมือง 22 โรงเรียน และชนบท 22 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบทางด้านวิชาการซึ่งเป็นแบบทดสอบมาตรฐานของโรงเรียน และแบบสอบถามทางด้านสังคมและครอบครัว จากแบบสอบถามนี้ได้แบ่งอาชีพบิดามารดา เป็น 7 อาชีพ คือ อาชีพทางด้านวิชาการ อาชีพนักบริหาร อาชีพเสมียนบัญชี อาชีพนักเดินตลาดและธุรกิจย่อย อาชีพช่างฝีมือ อาชีพเกษตรกรรมและอาชีพกรรมกร จากการศึกษาพบว่า อาชีพของบิดามารดา ซึ่งเป็นเครื่องมือบอกระดับทางสังคมของครอบครัวมีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร

เบลมอนท์ และมอโรลลา (Belmont and Morolla, 1973) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลำดับการเกิดและขนาดครอบครัวต่อสติปัญญา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 19 ปี ชาวเนเธอร์แลนด์ จำนวน 400,000 คน โดยใช้แบบทดสอบแมทริกิก้าวหน้าของราเวน (The Raven Progressive Matrice) ผลการวิจัยพบว่า

1. ลูกคนโต ได้คะแนนสติปัญญาจากแบบทดสอบสูงกว่าลูกคนกลาง และลูกคนสุดท้าย
2. ครอบครัวที่มีลูก 1 คน ได้คะแนนทดสอบสติปัญญาสูงสุด ครอบครัวที่มีลูก 9 คน ได้คะแนนน้อยที่สุด

3. เด็กที่มาจากครอบครัวใหญ่ ได้คะแนนสติปัญญาน้อยกว่าครอบครัวขนาดเล็ก

โรเบิร์ต เจ. ไวท์ และ แอนดริว จี. บีน (Robert J. Wright and Andrew G. Bean, 1974) ได้ศึกษาอิทธิพลฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมในการทำนายผลสำเร็จในการเรียนในวิทยาลัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนิสิตปีที่ 1 จำนวน 1,631 คน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และการศึกษาของบิดามารดา โดยใช้แบบสอบถามความถนัดทางการเรียนด้านภาษา (Verbal) และคณิตศาสตร์ ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยผลการศึกษาพบว่า รายได้ของครอบครัวเป็นตัวทำนายคะแนนเฉลี่ยสะสมได้ดีที่สุดในกลุ่มตัวแปรที่เป็นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยกัน และตัวแปรอื่น ๆ เป็นตัวทำนายผลรองลงมา

ผลการวิจัยในประเทศ

ผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับภูมิหลังในด้านต่าง ๆ ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้ เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522) ได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก พบว่า

1. ระดับการศึกษาของพ่อแม่ สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก
2. ระดับรายได้ของพ่อแม่ สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก
3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของพ่อแม่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก

วัฒนา พุ่มเล็ก (2512) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง กับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 232 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงและต่ำอย่างละ 116 คน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่เป็นเครื่องบอกความแตกต่างของคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและพี่น้อง ความเป็นอยู่ของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา และฐานะทางบ้าน กล่าวคือ นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง จะมี

องค์ประกอบดังกล่าวอยู่ในระดับดีกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .02 ยกเว้นในเรื่องจำนวนพี่น้องระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงและต่ำไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สมพงษ์ มั่นระวัง (2513) ได้ทำการศึกษาแนวโน้มของการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย พบว่า อาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และเรียนต่อของนักเรียนมากกว่าตัวครูผู้สอน โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน จะเลือกเรียนต่อสายอาชีพมากกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพค้าขาย ครู และข้าราชการอื่น ๆ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2514) ได้ทำการศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนิสิตปริญญาตรีทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตสาขาทางการศึกษา จำนวน 336 คน จากวิทยาลัยการศึกษา 5 แห่ง คือ วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตรปทุมวัน บางแสน มหาสารคาม และพิษณุโลก องค์ประกอบที่ศึกษามี 3 ด้านคือ องค์ประกอบทางสถานศึกษา โดยถือเอาคะแนนเฉลี่ยสะสมของนิสิตในชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 เป็นสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คือ อายุจำนวนพี่น้องในครอบครัว ลำดับที่การเป็นบุตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราภา กุณชลบุตร (2522) ที่พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ เพศ อายุ และภูมิลำเนา

ประพันธ์ เจียรกุล (2519) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางครอบครัว กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า เด็กนักเรียนที่เป็นบุตรพ่อค้าและข้าราชการมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เป็นบุตรชาวนา หรือเกษตรกร และพบว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีขนาดแตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

มารศรี กองเกต (2523) ได้ศึกษาผลของทัศนคติ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน

กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุระหว่าง 14 - 18 ปี จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ แบบสอบถามประวัติส่วนตัวของนักเรียน แบบสำรวจความพอใจในอาชีพ และแบบสอบถามทัศนคติของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนผลการศึกษา พบว่า ทัศนคติของบิดามารดาไม่มีผลกระทบต่อ การเลือกอาชีพของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดาและรายได้ของบิดามารดามีผลกระทบต่อ การเลือกอาชีพของนักเรียน ส่วนระดับการศึกษาของมารดา และอาชีพของบิดามารดาไม่มีผลกระทบต่อ การเลือกอาชีพของนักเรียน

ปาริชาติ จันทร์เพ็ญ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลำดับการเกิดและแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ของวัยรุ่น" เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ ความแตกต่างของระดับแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ระหว่างลูกคนโตและลูกคนอื่น ๆ และเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่ อยู่ในลำดับการเกิดเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 300 คน เป็นชาย 150 คน เป็นหญิง 150 คน จากนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 - 5 ปีการศึกษา 2521 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ลูกคนโต มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าลูกคนอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเพศชายและเพศหญิง ซึ่งอยู่ในลำดับการเกิดเดียวกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2523) ได้ทำ การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบบางประการ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัว 1-5 คน ทำคะแนนวิชา ภาษาไทยได้ดีกว่า กลุ่มนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป

ปาจริย์ วัชชวิสดุ (2527) ได้ทำการศึกษาถึง องค์ประกอบด้านลักษณะของ นักเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้าน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร พบว่า

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยทางอ้อม

ชวลีพร ศรีเทวินทร์ (2528) ได้ศึกษาภูมิหลังของ นักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ภูมิหลังของนักเรียนนายสิบ กับคะแนนการสอบทหารบก ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2528 จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับคะแนนสอบคัดเลือกเข้าศึกษาปีการศึกษา 2528 ได้แก่ ภูมิหลังด้านอายุ ภูมิหลังด้านระดับการศึกษาสูงสุด ภูมิหลังด้านประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ภูมิหลังด้านประเภทของโรงเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้น ม.ศ. 5 หรือ ม. 6 ภูมิหลังด้านการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ภูมิหลังด้านเหตุผลที่สำคัญที่สมัครเรียน และภูมิหลังด้านความคิดที่จะสอบเข้า

นพมาศ พัวพิสิฐ (2528) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของนักเรียนและครู สมรรถภาพทางการสอน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 6 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 400 คน เป็นครู 27 คน พบว่า ตัวแปรทำนายที่สำคัญมี 3 ตัว คือ สภาพแวดล้อมในห้องเรียน อาชีพของมารดาและเพศของนักเรียน

จินตนา อินทรไทย (2525) ได้ศึกษา ความแตกต่างของระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกันกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 300 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว คือระดับสูง 100 คน ระดับปานกลาง 100 คน และระดับต่ำ จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนอย่างจงใจ (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับกลาง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูง และนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำที่สุด

สมพิศ เจียมศักดิ์ศรี (2529) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ภูมิหลังทางครอบครัวกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 180 คน และผู้ปกครองนักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังทางครอบครัว มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ การศึกษา อาชีพ และความเกี่ยวข้องกับนักเรียนของผู้ปกครอง

จันทนีย์ กาญจนะโรจน์ (2529) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ใช้กับนักเรียน และใช้แบบสัมภาษณ์ภูมิหลังทางครอบครัวกับบิดามารดา ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่ นักเรียนจะอยู่ในความปกครองของบิดาและมารดา เมื่อบุตรคนโตของครอบครัว และมีพี่น้องทั้งหมด 3 - 4 คน บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ทั้งบิดามารดามีเชื้อชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธ บิดาและมารดาหรือผู้ปกครองและภรรยา มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา บิดาหรือผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนมารดาหรือภรรยาผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยในช่วง 3,001 - 5,000 บาทต่อเดือน นักเรียนอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง และบ้านของนักเรียนอยู่ห่างจากโรงเรียนมากกว่า 2 กิโลเมตร

2. ภูมิหลังทางครอบครัว ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือภูมิหลังทางด้านอาชีพของมารดาหรือภรรยาผู้ปกครองที่อยู่อาศัยของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง สำหรับภูมิหลังทางครอบครัว

ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือภูมิหลังทางด้าน ลำดับที่เกิดของนักเรียน เชื้อชาติของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา หรือภรรยาผู้ปกครอง ระยะห่างจากบ้านถึงโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีภูมิหลังหลายด้านที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังในด้านอายุ ภูมิลำเนา การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ของครอบครัว จำนวนพี่น้องในครอบครัว ตลอดจนโครงการวิชาชีพที่ฝึก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังที่มีภูมิหลังต่างกันในเรื่องจำเขต 6 เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อเรือนจำที่รับผิดชอบในการจัดฝึกโครงการวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังต่อไป